

UNIVERZITA PALACKÉHO

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Japonsko-indonéské mezinárodní vztahy od konce druhé světové války

Japan-Indonesia foreign relations since the end of the Second World War

Olomouc 2018, Milan Vitek Kulikowski

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ondřej Pokorný Ph. D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne:

Podpis:

Anotace

Tato bakalářská práce zkoumá japonsko-indonéské mezinárodní vztahy po druhé světové válce. Zaměřuje se především na strategii japonské poválečné diplomacie v jihovýchodní Asii, a naopak zahraniční politiku Indonéské republiky vzhledem k Japonsku od jejího vzniku. Japonsko-indonéské vztahy od konce války až do současnosti jsou v této práci vysvětleny také v kontextu asijské geopolitiky.

Jméno autora: Milan Vitek Kulikowski

Jméno vedoucího práce: Mgr. Ondřej Pokorný Ph. D.

Název fakulty – katedry: Filozofická fakulta – Katedra asijských studií

Název práce: Japonsko-indonéské vztahy od konce druhé světové války

Počet stran: 47

Počet znaků včetně mezer: 85 798

Počet použitých zdrojů: 20

Klíčová slova: mezinárodní vztahy, japonsko-indonéské vztahy, Fukudova doktrína, Sukarno, Suharto, geopolitika v Asii

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé práce Mgr. Ondřejovi Pokornému, Ph.D, za ochotu, trpělivost a cenné rady při vedení mé bakalářské práce.

Ediční poznámka

V práci byla k přepisu japonských pojmů a jmen použita česká transkripce a japonská jména jsou skloňována podle standartu používaném na Katedře asijských studií Univerzity Palackého v Olomouci. Indonéska slova využívají dnešní zápis indonéštiny.

Japonská jména jsou zapisována v pořadí příjmení a potom jméno.

Cizojazyčné zdroje v této práci byly přeloženy autorem práce. Zdroje jsou uvedeny v citační formě ČSN ISO 690.

Obsah

Úvod	8
1. Japonská poválečná zahraniční politika v jihovýchodní Asii.....	10
1.1. Poválečný střet mocností v oblasti	10
1.2. Japonská zahraniční politika 1952–1960.....	10
1.3. Japonská zahraniční politika 1960–1972.....	13
2. Sukarno a jeho autonomní zahraniční politika	16
3. Vláda Suharta a pronikání japonských investorů	20
3.1. Suharto a jeho zahraniční politika.....	20
3.2. Sujono Humardini a jeho vliv na japonsko-indonéské vztahy	21
4. Fukudova doktrína a kontext jejího vzniku.....	26
5. Vztahy Japonska a Indonésie od roku 1989 do současnosti.....	29
5.1. Japonsko a Indonésie po konci studené války.....	29
5.2. Japonsko a Indonésie v posledních letech	32
5.3. Cestovní ruch mezi Japonskem a Indonésií.....	37
Závěr	39
Resumé.....	42
Seznam použitých zdrojů	43

Úvod

V průběhu dvacátého století se mezinárodní vztahy Japonska a zemí jihovýchodní Asie několikrát dramaticky proměnily. Když v roce 1905 porazilo Japonsko Rusko v rusko-japonské válce, bylo to vítězství důležité nejen pro samotné Japonce a jejich národní hrdost, ale také jakýsi vzkaz ostatním asijským národům, včetně těch v jihovýchodní Asii. Poprvé v novodobé historii se totiž ukázalo, že země evropské civilizace může být poražena zemí asijské civilizace. Tento fakt přispěl k formování raných národnostních hnutí v kolonizovaných oblastech jihovýchodní Asie a způsobil, že část tamější inteligence si vybrala Japonsko éry Meidži za svůj kulturní a technologický vzor a také alternativu vůči útlaku ze strany západních zemí. Během následujících téměř čtyř dekad pak bylo Japonsko vedle velmocí evropských a Spojených států v podstatě jedinou asijskou velmocí ve smyslu politickém i ekonomickém.

Japonská expanzivní politika 30. let a následná válka v Pacifiku pro Japonsko neznamenalala v konečném důsledku pouze katastrofální devastaci země a rozpad japonského koloniálního panství, ale také signifikantní narušení mezinárodních vztahů Japonska se zeměmi jihovýchodní Asie, které byly po Číně hlavním cílem japonské teritoriální expanze za druhé světové války. Po válce postupně vycházely na povrch hrůzy japonských válečných zločinů a Japonsko bylo v očích obyvatel těchto zemí bráno jako agresivní kolonizátor. Obecně se dá říci, že utrpení miliónů lidí způsobené japonskou okupací vyústilo v to, že na téměř všech okupovaných územích bylo obyvatelstvo a potažmo politické elity naladěny proti-japonsky. Japonci, manipulování do samotného konce války propagandou o výjimečnosti japonského národa nad všemi ostatními, si sami na konci války uvědomili, že jsou ostatními národy v Asii v podstatě nenáviděni. Z role vůdce sjednocené Asie kleslo Japonsko nejen v Asii, ale i na mezinárodní scéně na úroveň vydědence. Na straně druhé je zde fakt, že zničení původní evropské koloniální správy do velké míry přispělo k nastartování procesu dekolonizace jihovýchodní Asie a *de facto* tak vytvořilo podmínky pro vznik jednotlivých národních států v oblasti.¹

K tomuto vedlejšímu procesu, tedy zásluze Japonců na emancipaci národů jihovýchodní Asie, je také třeba přičíst to, že obyvatelé jihovýchodní Asie si poprvé ve své moderní historii

¹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. Dějiny Japonska. Vyd. 2., dopl. Přeložil David LABUS, přeložil Jan SÝKORA. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 476 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-513-5. s. 246.

uvědomili určitou sounáležitost a bližší kulturní spřízněnost, které vytvořily ve druhé polovině dvacátého století základy pro vznik organizace ASEAN. Tato organizace dnes sdružuje všechny země jihovýchodní Asie s výjimkou Východního Timoru, je v kontextu mezinárodní politiky nejen v Asii významnou entitou, a proto je dále v textu problematika organizace ASEAN a jejího významu pro japonsko-indonéské vztahy i pro asijskou politiku vysvětlena.

Cílem této práce je popsat proces postupné obrody mezinárodních vztahů Japonska a Indonésie, potažmo států ASEAN obecně, protože mezi těmito státy je dnes Indonésie do jisté míry hegemonem, a to jak z hlediska počtu obyvatel, tak i z pohledu vojenské a ekonomické síly. Proto jsou v zde uvedeny hlavní historické mezníky v těchto vztazích a stručně vysvětlena poválečná zahraniční politika Japonska i Indonésie. Základní otázkou je, proč se zdají být současné japonsko-indonéské vztahy tak dobré, přestože několik desetiletí následujících po druhé světové válce nebyly z důvodů historicko-politických ideální. Překvapit může například fakt, že Japonsko je v současnosti po Singapuru největší zahraniční investor v Indonésii, společně s Korejskou republikou a ČLR je partnerem organizace ASEAN v rámci programu ASEAN +3 a je pro Indonésii třetí nejdůležitější importní i exportní partner.² V posledních letech je také patrný trend zvyšování přímých zahraničních investic z Japonska do Indonésie. V roce 2011 to bylo pro představu asi 1520 miliard amerických dolarů a již v roce 2016 zhruba 5400 miliard dolarů. Přes komplikovanou imigrační politiku a s tím související obtížnost získání pracovního víza, žije v Japonsku dnes asi 46 350 občanů Indonésie, čímž Indonésané tvoří největší muslimskou komunitu v Japonsku.³

² The World Factbook. Central Intelligence [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html>.

³ Japan-Indonesia Relations: Basic Data. Ministry of Foreign Affairs of Japan [online]. Tokio [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/indonesia/data.html>.

1. Japonská poválečná zahraniční politika v jihovýchodní Asii

1.1. Poválečný střet mocností v oblasti

Jak již bylo nastíněno v úvodu, bezprostředně po druhé světové válce se Japonsko nacházelo v zoufalé ekonomické i vnitropolitické situaci. Americká okupace mezi lety 1945–1952 do velké míry paralyzovala japonskou zahraniční politiku, která se v těchto letech prakticky omezovala na bilaterální vztahy mezi USA a Japonskem. Americká okupační správa samozřejmě diktovala oficiální japonské vládě nejen to, jak má řešit otázky vnitropolitické, ale také důležitou zahraničně-politickou agendu. Z tohoto důvodu nemůžeme během americké okupace hovořit o samostatné zahraniční politice Japonska.⁴

V úvodu již také bylo řečeno, že okupace jihovýchodní Asie Japonskem po sobě zanechala v těchto zemích nepřátelství a nedůvěru místních obyvatel vůči Japoncům. Jen v samotné Indonésii odhady historiků hovoří o zhruba čtyřech miliónech mrtvých⁵ v řadách místních obyvatel, a to především z důvodu nemocí a hladomoru. Dalším důležitým faktorem bylo, že důležití hráči v této oblasti, tedy koloniální velmoci Francie, Velká Británie a Nizozemí, zde postupně ztratili všechny své kolonie. Japonská diplomacie, které do té doby stačilo jednat pouze s evropskými velmocemi, nyní musela přistoupit na vzájemný dialog mezi jednotlivými nástupnickými státy. Celou problematiku podtrhuje realita bipolárního světa supervelmocí SSSR a USA té doby, která se pro Japonsko zkomplikovala vznikem Čínské lidové republiky v roce 1949, jež pochopitelně vnímala a dodnes vnímá jihovýchodní Asii jako svou přirozenou sféru vlivu. Své zájmy v oblasti tedy měly USA, SSSR i ČLR, a Japonsko mělo zpočátku jen velmi omezené možnosti. Přesto však do jihovýchodní Asie dokázali Japonci v druhé polovině dvacátého století výrazně politicky i ekonomicky proniknout, což můžeme zpětně považovat za jeden z velkých úspěchů japonské poválečné diplomacie.

1.2. Japonská zahraniční politika 1952–1960

Když v roce 1952 americká okupace Japonska skončila, většina nutných reforem demokratické transformace země již sice byla nastartována, kromě toho se však Japonsko snažilo najít své místo na mezinárodní scéně. Před generací prvních poválečných japonských lídrů, z nichž tím pravděpodobně nejvýznamnějším byl premiér Jošida Šigeru,⁶ stál obtížný problém komunikace s ostatními asijskými zeměmi. Jošida byl prozíravý diplomat a dá se říci,

⁴ SUDO□, Sueo. The international relations of Japan and South East Asia: Forging a new regionalism. New York: Routledge, 2002. ISBN 04-152-5581-3. s. 1.

⁵ JOHN W. DOWER. War without mercy: race and power in the Pacific war. New York: Pantheon Books, 1986. ISBN 00-754-1652-2. s. 295.

⁶ 吉田 茂 1878–1967

že jeho vize nového Japonska spočívala především v budování co nejtěsnějších japonsko-amerických vztahů. Pacifistickou povahou poválečné ústavy, a především podepsáním bezpečnostní smlouvy v roce 1951, se Japonsko na dlouho dobu vzdalo v podstatě jakýchkoli vojenských ambicí a vytvořilo tím prostor pro směřování financí do ekonomického rozvoje místo do zbrojního průmyslu. Fakt, že Japonsko určilo jako hlavní pilíř své zahraniční politiky vztah s USA a nevměšování se do vojenských konfliktů v zahraničí, v podstatě znamenal, že Japonsko v té době jinou zahraniční politiku, kromě zcela zásadně odmítavého postoje k jaderným zbraním, ve skutečnosti nemělo. Tato politická doktrína ovšem nebyla v plném souladu s americkými zájmy. Přestože již v roce 1950 Američané na Japonsko naléhali, aby se znovuvyzbrojilo a vstoupilo do přímé koalice proti SSSR, japonská strana trvala na pacifismu nové ústavy z roku 1946. Přes jednání amerického ministra zahraničí Jonha Fostera Dullese, který byl díky svému nesmlouvavému postoji ke komunismu jedním z architektů studené války a premiéra Jošidy, se Američanům nepovedlo vtáhnout Japonsko ani do aktivní účasti na korejském konfliktu v letech 1950–1953. Jošida vskutku přistupoval k zahraniční politice pragmaticky a stavěl ji až za politiku ekonomickou. Pilířem bezpečnosti před potencionální vojenskou agresi z SSSR nebo ČLR byla především samotná přítomnost amerických vojsk v Japonsku i po skončení okupace v roce 1952. I díky tomu, že se Jošidovi povedlo v relativně krátkém čase velmi dobře nastartovat japonské hospodářství, mohly následující generace japonských premiérů těžit z mnohem lepší pozice Japonska na mezinárodním poli. Klíčové bylo přitom právě uplatňování ekonomické diplomacie, například ve formě rozvojové pomoci ODA.⁷ Sám Jošida tomuto druhu ekonomické diplomacie v jihovýchodní Asii věnoval už v roce 1952 jeden ze svých projevů v japonském parlamentu.⁸

Jedním z prvních kroků v oblasti postupného sbližování bylo vyřešení otázky válečných reparací. Dohromady bylo od roku 1952 jako náhrada od Japonska za válečné škody mezi různé země jihovýchodní Asie rozděleno asi 1152 miliónů dolarů a dalších 737 miliónů bylo navíc přidáno ve formě půjček s velmi nízkým úrokem. Podrobněji se otázce reparací vůči samotné Indonésii věnuji dále v této kapitole. Můžeme vypožorovat, že s tím, jak v této době rostla ekonomika Japonska, rostly také peněžní toky do těchto zemí. Japonci rozhodně neplatili válečné reparace či spíše tak zvanou rozvojovou pomoc z čistého altruismu. Ve skutečnosti se jim tyto peníze mnohonásobně vrátily, protože poměrně velká část reparací

⁷ODA je jedna z přidružených organizací OECD, která jednoduše řečeno přerozděluje peníze z ekonomicky vyspělých zemí jako je Japonsko do nově industrializovaných států, jakými jsou víceméně všechny země ASEAN. Japonsko je dlouhodobě jedním z největších přispěvatelů do fondů ODA.

⁸SUDO□, Sueo. The international relations of Japan and South East Asia: Forging a new regionalism. New York: Routledge, 2002. ISBN 04-152-5581-3. s. 2.

nebyla placena přímo v penězích, ale ve zboží, čímž si Japonsko snadno vytvořilo nové exportní trhy pro svou další ekonomickou expanzi. Zemím, které se svého práva na válečné reparace vzdaly, nabídlo Japonsko technickou spolupráci a jiné benefity, které jim pomohly v industrializaci. Je totiž zajímavé, že kromě USA byly země JVA ve své industrializaci nejvíce závislé právě na Japonsku, svém bývalém kolonizátorovi.⁹

Pokračovatelem Jošidovy zahraniční politiky byl i Kiši Nobusuke,¹⁰ který byl premiérem v letech 1957–1960. Kiši před tím, než se stal ministerským předsedou, působil jako ministr zahraničí, a to mezi lety 1956–1957. Už v roce 1957 přednesl v japonském parlamentu projev, ve kterém nastínil své vize pro zahraniční politiku Japonska v budoucnosti. Konkrétně se jednalo o cílení japonské zahraniční politiky směrem k OSN, tedy v podstatě uplatňování rozdílné zahraniční politiky od té v době japonského militarismu 30. let, kooperovat se svobodným světem, čímž chtěl Kiši zdůraznit vazbu Japonska na USA, a nakonec získat pro Japonsko zpět pozici jako relevantního hráče v asijské politice, což bylo vzhledem k poválečnému vnímání země ostatními asijskými národy více než logické. Právě poslední cíl, který byl ze všech tří možná ten nejobtížnější, chtěl dosáhnout prostřednictvím konsolidace vztahů se sousedy a následné zlepšení životních podmínek v Asii. Hlavním nástrojem k tomu měl být ekonomický rozvoj a japonské investice, což mělo zároveň pomoci i růstu japonského exportu. S tímto úzce souvisí také japonská ekonomická teorie známá jako paradigma letících hus.¹¹ Tento dnes již překonaný makroekonomický model založený na postupné distribuci kapitálu z vyspělých zemí do rozvojových zemí získal na popularitě především na začátku šedesátých let, tedy v době vysokého japonského ekonomického růstu.¹²

Kiši výrazně přispěl ke zlepšení vztahů Japonska se zeměmi jihovýchodní Asie vytvořením Východoasijského rozvojového fondu, který byl postaven na amerických penězích, japonských technologiích a levné pracovní síle zemí JVA. Také byl prvním japonským poválečným ministerským předsedou, který jihovýchodní Asii navštívil, a to v roce 1957. Jednalo se o státní návštěvu Barmy a Thajska, přičemž Kiši také usiloval o propuštění japonských válečných zločinců kategorie B a C, kteří stále přebývali ve věznicích v těchto

⁹ SUDO□, Sueo. The international relations of Japan and South East Asia: Forging a new regionalism. New York: Routledge, 2002. ISBN 04-152-5581-3. s. 3.

¹⁰ 岸信介 1896–1987

¹¹ 雁行形態論 – *gankó keitairon*. Ekonomická teorie vypracovaná již ve 30. letech v době silícího militarismu, založená na svrchovanosti Japonska jako ekonomickém a politickém vůdci celé Asie. Ve stručnosti říká, že kapitál z vyspělého Japonska se postupně přesouvá do sousedních zemí, které bohatnou a následně sami investují ve svých sousedních zemích čímž se ekonomicky postupně zvedá celý kontinent.

¹² TO□GO□, Kazuhiko. Japan's foreign policy, 1945-2009: The quest for a proactive policy. 3rd extended ed. Boston: Brill, 2010. ISBN 90-041-8501-1. s. 193.

zemích. Charakteristická pro Kišiho byla snaha o větší emancipaci Japonska v zahraniční politice a silně anti-komunistické zaměření.¹³ Kišiho zahraniční politika byla do velké míry ovlivněna tím, že za války působil v japonské koloniální správě. Po celý život věřil v teorii pan-asiatismu a mýtu o nadřazenosti Japonců nad ostatními národy a pod vlivem tohoto postupoval i v zahraniční politice, kde mu šlo o návrat japonského vlivu do oblasti JVA. Během jeho vlády došlo v roce 1958 k dojednání podoby válečných reparací vůči Indonésii.¹⁴ Japonsko mělo za dvanáct let vyplatit Indonésii přes 223 miliónů dolarů ve zboží a dalších 400 miliónů dolarů formou nízkouročných půjček a investic. Japonsko též smazalo předchozí indonéský dluh vůči Japonsku, který činil 177 miliónů dolarů. Indonésie v témže roce ratifikovala Sanfranciskou mírovou smlouvu, kterou sice podepsala už roce 1952, ale odmítla ji ratifikovat právě do podepsání smlouvy o reparacích.¹⁵ V roce 1958 také Kišiho vláda vydala dokument, který jasně specifikoval zájmy japonské zahraniční pomoci. Konkrétně se jednalo o vytváření stabilních trhů pro japonskou ekonomickou expanzi a získání zdrojů surovin pro tradičně surovinově chudé Japonsko. Při vytváření této ekonomické strategie mělo samozřejmě hlavní slovo MITI.¹⁶ Kišiho strategie zahraniční politiky byla v podstatě jednoduchá. Spočívala v japonské ekonomické expanzi do asijských zemí, po které měla následovat expanze politického vlivu.

1.3. Japonská zahraniční politika 1960–1972

Japonský předseda vlády Ikeda Hajato,¹⁷ který byl v úřadě mezi lety 1960–1964, svým vyhlášením plánu zvýšit dvojnásobně příjmy Japonska bezesporu také velmi přispěl k již vytvořené koncepci ekonomické diplomacie v JVA a podpořil tím ještě urputnější propagaci japonského exportu do těchto zemí. Sám rovněž pro zlepšení podmínek japonských exportních firem podnikl několik zahraničních cest, jak do Evropy, tak i do JVA. Během let 1960–1968 se japonská ekonomika stala třetí největší na světě. Souměrně s tím se zvyšovala i ekonomická pomoc zemím třetího světa. Pro tyto účely byla v roce 1961 založena organizace OECF¹⁸ a v roce 1964 OTCA,¹⁹ později v roce 1974 reorganizované do JICA.²⁰ První z jmenovaných organizací měla sloužit jako doplněk Exportní a importní banky, tedy

¹³ SUDO□, Suelo. The international relations of Japan and South East Asia: Forging a new regionalism. New York: Routledge, 2002. ISBN 04-152-5581-3. s. 4.

¹⁴ HOOK, Glenn D., Julie GILSON, Christopher W. HUGHES a Hugo DOBSON. Japan's international relations. 3. ed. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2011. ISBN 04-155-8743-3. s. 176.

¹⁵ TO□GO□, Kazuhiko. Japan's foreign policy, 1945-2009: the quest for a proactive policy. 3rd extended ed. Boston: Brill, 2010. ISBN 90-041-8501-1. s. 196.

¹⁶ Ministry of International Trade and Industry – Ministerstvo mezinárodního obchodu a průmyslu.

¹⁷ 池田勇人 1899–1965.

¹⁸ Overseas Economic Cooperation Fund – Mezinárodní fond ekonomické spolupráce.

¹⁹ Overseas Technical Cooperation Agency – Mezinárodní agentura technické spolupráce.

²⁰ Japan International Cooperation Agency – Japonská agentura mezinárodní spolupráce.

zprostředkovávat rozvojovým zemím dlouhodobé půjčky s nízkým úrokem a druhá měla na starost zařizování technické spolupráce se zeměmi jako Indonésie. V roce 1966, když byl japonským ministerským předsedou Sató Eisaku²¹ došlo k založení významné Asijské rozvojové banky, ve které Japonsko hrálo klíčovou roli a chtělo proto, aby byla umístěná v Japonsku, ovšem kvůli společnému tlaku zemí JVA byla nakonec umístěna do Manily, hlavního města Filipín.²²

V letech šedesátých je z hlediska regionu patrně nejvýznamnější rok 1967, kdy byla po dlouhých jednáních založena v Bangkoku organizace ASEAN. Zakládajícími členy byly Indonésie, Malajsie, Filipíny, Thajsko a Singapur.²³ Z geopolitického hlediska je důležité zejména to, že ani jeden ze států ASEAN není samostatně schopen vyvažovat vliv mocností jako USA nebo Čína, ale dohromady dokážou prosadit společné zájmy mnohem jednodušeji. Přes obtíže související s dlouho nedořešenými konflikty mezi zeměmi ASEAN navzájem, je dnes toto seskupení v podstatě jedinou fungující regionální mezinárodně-politickou entitou v Asii. Japonský přístup k této organizaci byl přitom zpočátku velmi zdrženlivý. Japonci preferovali bilaterální diplomacii mezi nimi a státy JVA, přičemž nejdůležitější pro ně byla právě Indonésie, ale třeba také Thajsko. ASEAN nicméně jako životaschopná politická organizace uspěl do dnešních dní a jako diplomatické fórum má signifikantní podíl na redukcí vojenských konfliktů v JVA. Tato organizace hraje v mezinárodní politice v Asii zcela klíčovou roli, protože funguje jako kulatý stůl, kolem kterého můžou ekonomické velmoci východní Asie, tedy Čínská lidová republika, Korejská republika a Japonsko zasednout.²⁴

Začátek sedmdesátých let byl pro poválečnou japonskou diplomacii v mnohém klíčovým obdobím. V roce 1972 prezident USA Richard Nixon²⁵ navštívil Peking, čímž v podstatě anuloval dosavadní postoj Spojených států vůči ČLR a projevil snahu o zlepšení vztahů těchto dvou zemí. Tato událost velmi otřásla důvěrou japonské diplomacie v USA a je v Japonsku známá jako jeden z Nixonových šoků. Rok 1972 je také důležitý z toho důvodu, že Japonsku byla po dlouhých jednáních s USA navrácen ostrov Okinawa. Tyto dvě události znamenaly určitý odklon od politiky velmi těsných vztahů s USA a vyústily v obrat v japonské

²¹ 佐藤榮作 1901–1975

²² TOGO, Kazuhiko. Japan's foreign policy, 1945-2009: The quest for a proactive policy. 3rd extended ed. Boston: Brill, 2010. ISBN 90-041-8501-1. s. 198.

²³ SUDO, Suelo. The international relations of Japan and South East Asia: Forging a new regionalism. New York: Routledge, 2002. ISBN 04-152-5581-3. s. 5.

²⁴ YAHUDA, Michael B. The international politics of the Asia-Pacific. 3rd and rev. ed. New York: Routledge, 2011. ISBN 04-154-7480-9. s. 214.

²⁵ 1913–1994

diplomacii, která se v průběhu let sedmdesátých emancipovala. Japonsko tak začalo na mezinárodním poli fungovat mnohem suverénněji než doposud.

2. Sukarno a jeho autonomní zahraniční politika

V následující kapitole popisují zahraniční politiku Indonésie ve dvou dekadách bezprostředně po válce. Indonésie jako samostatný stát vyhlásila nezávislost 17. srpna 1945, tedy bezprostředně po porážce Japonska a konci války v Tichomoří. Po tomto jednostranném aktu následovala čtyři roky trvající válka o nezávislost s Nizozemským královstvím. Tyto čtyři roky byly zásadní pro zahraniční směřování země až do roku 1965. Zpočátku vůdci indonéské revoluce, mezi kterými zmíním alespoň Mohammada Hattu,²⁶ Sukarna²⁷ a sultána Hamengkubuwana XI., spoléhali na podporu Spojených států. A to hlavně kvůli tomu, že Spojené státy prosazovali ve světě po druhé světové válce politiku antikolonialismu. Spojené státy ovšem nechtěli do tohoto konkrétního konfliktu příliš zasahovat, protože nechtěli poškodit své tradičně dobré vztahy s Nizozemským královstvím. Zároveň však většina vůdců indonéské revoluce nebyli komunisté, a proto netíhli ani k těsnějším vazbám na druhou supervelmoc té doby, Sovětský svaz. Protože PKI²⁸ měla v té době v Indonésii silnou pozici, výše zmínění vůdci revoluce a další armádní špičky se logicky obávali nastolení komunistického režimu v zemi, pokud by se příliš upínali na Sovětský svaz. Z těchto důvodů vydal v září roku 1948 indonéský viceprezident Hatta prohlášení, které shrnovalo zahraniční politiku Indonésie jako „*bebas aktif*“ neboli nezávisle aktivní. V praxi to znamenalo, že Indonésie se rozhodla jít jakousi třetí cestou mezi komunismem a liberální demokracií.²⁹

Mezi lety 1945–1965, tedy od vyhlášení samostatnosti až po vojenský puč roku 1965, byl prezidentem Indonésie Sukarno, dlouholetý bojovník za nezávislost země a národní hrdina. Pod jeho autoritativním vedením se Indonésie na mezinárodní scéně profilovala jako suverénní demokratická země, která, jak již bylo naznačeno, v době stupňujícího se napětí studené války obratně balancovala mezi Spojenými státy a jejich spojenci a blokem komunistických zemí v čele se SSSR. V době jeho vlády tedy můžeme hovořit o relativní autonomii zahraniční politiky Indonésie. Pro pochopení politiky Sukarnovi zahraničně politické administrativy a jeho vztah k Japonsku je nutno krátce zmínit jeho působení během

²⁶ 1902—1980

²⁷ 1901—1970

²⁸ *Partai Komunis Indonesia* – Komunistická strana Indonésie.

²⁹ ANWAR, Dewi Fortuna. Indonesia's Relations with China and Japan: Images, Perception and Realities. Contemporary Southeast Asia [online]. 12(3) [cit. 2018-04-02]. DOI: Anwar, D. (1990). Indonesia's Relations with China and Japan: Images, Perception and Realities. Contemporary Southeast Asia, 12(3), s. 225-246. s. 225. ISSN: 0129. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/42707626?read-now=1&refreqid=excelsior%3A1521013c026518c780de3303d15cd864#page_scan_tab_contents

války, kdy fakticky kolaboroval s japonskou okupační správou a je spoluzodpovědný za dodávky potravin pro japonskou armádu, které v letech 1944–1945 způsobily katastrofální hladomor na Jávě. Toto si bezprostředně vyžádalo více než milion obětí.³⁰ Kromě toho byl také Sukarno jedním z organizátorů pracovních skupin dělníků, které pro japonskou armádu sloužily jako nucená pracovní síla při stavbě cest, železnic a jiných vojensky důležitých komunikací, jak v Indonésii, ale i například v Barmě. Tyto Sukarnovy činy byly samozřejmě v první řadě motivovány vidinou Japonska, jako osvoboditele Asie od evropského koloniálního útlaku a jejich cílem měla být nezávislost Indonésie, což se také posléze podařilo, ale i z jiných důvodů a díky odlišným okolnostem. Zároveň ale po konci války dbal na to, aby Indonésie vyhlásila samostatnost nezávisle na Japonsku, protože nechtěl mezi běžnými Indonésany příliš spojovány s japonskými válečnými hrůzami a podobnou pozici poté zastával i v prezidentském úřadu.³¹

Po válce v Tichomoří se Sukarno postavil do čela nově vytvořené indonéské armády, vzešlé především z bezpečnostních oddílů organizovaných za války Japonci a různých organizací jako byly komunistické partyzánské oddíly. Sám Sukarno, přestože nebyl členem komunistické strany, podporoval její aktivity a po vítězné válce o nezávislost nad Nizozemím, přispěl ke směřování země směrem ke komunismu, který více vyhovoval jeho vlastním teoriím o uspořádání indonéské společnosti. Sukarno sám sebe viděl jako světově významnou postavu a vnímal Indonésii jako velký stát, který má ambici vést celou jihovýchodní Asii. Sukarno také tíhnul k autoritativnímu způsobu vlády a pro jeho administrativu se zvláště mezi lety 1957–1965 vžil pojem řízená demokracie, protože téměř veškerá moc ve státě se soustředila mezi Sukarna a jeho úzkou skupinu věrných, z nichž mohu jmenovat např. indonéského ministra zahraničních věcí Subandria.³² Právě Subandrio byl Sukarnovi v zahraničně politických otázkách značnou podporou a byl spolu s ním hlavním zastáncem zahraničně politické orientace směrem k sovětskému bloku a Číně.³³

V prvních dvou desetiletích po válce, které se časově kryjí s obdobím Sukarnovi vlády, byla role Japonska v Indonésii velmi upozaděná, hlavně tehdejší relativní nedůležitosti Japonska na mezinárodním poli, a naopak zápasem SSSR a USA o vliv v této části světa. O japonsko-

³⁰ HORTON, William Bradley a Didi KWARTANADA, FREDERICK, William H., ed. *The encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. Leiden: Brill, 2010. ISBN 90-041-6866-4. s. 201.

³¹ DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. *Dějiny Indonésie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. *Dějiny států*. ISBN 80-710-6457-2. s. 194.

³² 1914–2004

³³ BROWN, Colin. *A short history of Indonesia: the unlikely nation?* Crows Nest, N.S.W., 2003. ISBN 18-650-8838-2. s. 193.

indonéských mezinárodních vztazích můžeme hovořit jako o chladných, ale navzdory směřování Indonésie k východnímu bloku relativně korektních. Sukarno měl od začátku k SSSR nebo spíše komunismu obecně pozitivní vztah, který se navíc pouze zlepšil jeho první oficiální návštěvou Moskvy v roce 1956 a stejném roce navštívil Sukarno i Peking. Tehdejší sovětský vůdce Nikita Chruščov oplatil návštěvu v roce 1960 a u této příležitosti také ocenil Sukarna Leninovým řádem míru. Pro ilustraci je třeba zmínit, že Sukarno ve stejné době zároveň čerpal vojenskou pomoc od USA.³⁴

Sukarnovou hlavní iniciativou na mezinárodně politické scéně je jeho úsilí na vytvoření bloku Nezúčastněných států. Tato organizace měla vzniknout v době sílící polarizace světa na sovětský a americký blok jako jakási třetí síla a byla tvořená především státy, které po druhé světové válce získali nově samostatnost nad evropskými kolonizátory nebo komunistickými státy, které nechtěli patřit pod sovětskou sféru vlivu jako například Jugoslávie.³⁵

Začátkem šedesátých let Sukarno zajistil Indonésii velké územní zisky, když nejprve přerušil v roce 1960 diplomatické vazby s Nizozemím, aby pak v roce 1961 zaútočil na do té doby nizozemskou Papuu a po sérii bitev ji v podstatě anektoval či přesněji, uzavřel s Nizozemskem mírovou smlouvu, podle které náleží Indonésii polovina ostrova. Na druhé polovině ostrova vznikl stát Papua-Nová Guinea. Při této iniciativě se spoléhal na vojenskou podporu od Sovětů, kteří poskytli Indonésii vojenský materiál i poradce, a na nečinnost Spojených států, které prohlásili, že nebudou do střetu mezi Nizozemským královstvím a Indonésií stejně jako při předchozí válce o nezávislost Indonésie zasahovat. Tato Sukarnova snaha o národní jednotu a osvobození oblasti indonéského souostroví z vlivu evropských koloniálních velmocí měla nicméně velký dopad na vztahy se Spojenými státy a potažmo i Japonskem, které v té době zastávalo kurz koordinace zahraniční politiky s USA.³⁶

Po anexi poloviny Papui se Sukarnovi teritoriální ambice zaměřili na opačnou stranu hranic. Silně protestoval proti vytvoření Malajské federace, podporované Brity a USA, kterou viděl jako imperialistický a nekolonialistický projekt. Mezi lety 1964–1966 pak následně mezi Indonésií a nově vzniklou Malajsií probíhala série menších konfliktů, především na území spolkových států Sabah a Sarawak, které se nacházejí na ostrově Borneo s cílem sjednotit celý

³⁴ DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. Dějiny Indonésie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny států. ISBN 80-710-6457-2. s. 198.

³⁵ ANWAR, Dewi Fortuna. Indonesia's Relations with China and Japan: Images, Perception and Realities. Contemporary Southeast Asia [online]. Singapore, 12(3) [cit. 2018-04-02]. ISSN 0129-797X. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/42707626?read-now=1&refreqid=excelsior%3A1521013c026518c780de3303d15cd864#page_scan_tab_contents.

³⁶ BROWN, Colin. A short history of Indonesia: the unlikely nation?. Crows Nest, N.S.W., 2003. ISBN 18-650-8838-2. s. 229.

ostrov pod indonéskou nadvládou. Důsledkem tohoto byla izolace země na mezinárodně politické scéně a mimo jiné i demonstrativní odchod z Organizace spojených národů. K tomu dále následovala anti-americká kampaň Sukarnovy vlády, která jen více upevňovala jeho orientaci k východnímu bloku a komunismu. Japonsko v této době nemělo v Indonésii výrazný vliv, protože japonské investice, které výrazně pomohly ve znovu pronikání Japonska do této oblasti byly ještě značně omezené, a to kvůli silnému čínsko-ruskému vlivu. Znovu také připomínám, že Japonsko v té době nemělo zcela autonomní zahraniční politiku a že za Sukarnovi vlády uzavřelo Japonsko s Indonésií, v dubnu roku 1958, mírovou smlouvu, která pro tyto dvě země oficiálně ukončila válečný stav. Sukarno následně v roce 1959 Japonsko oficiálně navštívil. Není bez zajímavosti, že na této státní návštěvě se v baru na Ginze v Tokiu seznámil se svou pozdější manželkou, tehdy 19letou studentkou umění Nemoto Naoko,³⁷ která zde pracovala jako hosteska. Vzali se v roce 1962 v Indonésii, přičemž Naoko konvertovala k islámu a přijala indonéské jméno Ratna Sari Dewi Sukarno. Po Sukarnově odstavení od moci v roce 1965 žila v různých zemích, přičemž dnes žije znovu v Japonsku, kde se stala celebritou.³⁸ V souvislosti s tím je zajímavé, že přes Sukarnův osobní pozitivní vztah k Japonsku nebyly vztahy oficiální diplomacie Indonésie a Japonsko v době jeho vlády ideální.

³⁷ 1940—dosud

³⁸ MYDONS, Seth. Jakarta Journal; Weighty Past Pins the Wings of a Social Butterfly. The New York Times [online]. 17.2.1998 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1998/02/17/world/jakarta-journal-weighty-past-pins-the-wings-of-a-social-butterfly.html>.

3. Vláda Suharta a pronikání japonských investorů

3.1. Suharto a jeho zahraniční politika

Zlom v japonsko-indonéských vztazích nastal až po Sukarnově pádu v roce 1965. Pro doplnění kontextu je třeba uvést, že při událostech roku 1965 byl v Indonésii proveden pokus o armádní převrat, který byl oficiálně zmařen pozdějším autokratickým vůdcem země Suhartem.³⁹ Bylo tehdy vyvražďeno přes půl milionu osob, převážně členů indonéské komunistické strany a různých armádních špiček, které podporovaly Sukarna. Nově nastolený řád (Order baru⁴⁰) prezidenta Suharta se od počátku profiloval ostře anti-komunisticky, spíše pro-americky a potažmo i pro-japonsky. Indonésie mimo jiné přerušila diplomatické vztahy s ČLR s odůvodněním, že Čína stála za údajným komunistickým pučem roku 1965. Za zajímavost stojí, že USA po Nixonově návštěvě Číny v roce 1971 apelovalo na Indonésii, aby diplomatické vztahy s ČLR obnovila. Suharto ovšem tyto prosby nevyslyšel a k úplnému obnovení diplomatických vazeb mezi Indonésií a ČLR došlo až v roce 1999 a to po zhroucení Suhartova režimu. Klíčovým faktorem, který hrál v době konce šedesátých a začátku sedmdesátých ve prospěch Japonska, a naopak neprospěch ČLR bylo to, že Japonsko se nesnažilo zasahovat do vnitropolitických záležitostí Indonésie.

Suharto je historicky velmi rozporuplná osoba. Období jeho vlády bylo na jednu stranu, alespoň v počátcích, spjato s výrazným ekonomickým oživením, a to i díky výrazným investicím z Japonska a USA. Na druhou stranu můžeme jeho vládu označit jako kleptokracii, protože Suharto sám prokazatelně zpronevěřil značnou část těchto investic a je někdy dokonce označován za jednoho z nejzkorumpovanějších autokratů v historii. Pro jeho Nový řád je také charakteristické tvrdé potlačování opozice a tvrdé represe obyvatelstva Východního Timoru, který v roce 1975 Indonésie anektovala po zhroucení tamější portugalské koloniální správy.⁴¹

V době druhé světové války sloužil Suharto u indonéských bezpečnostních složek vytvořených Japonci. Tyto pomocné jednotky se nazývaly PETA⁴² a tvořily přibližně 66 pluků, které později vytvořily základ budoucí indonéské armády, která bojovala za nezávislost ve válce s Nizozemci. Suharto se zde vypracoval až na generálmajora. Již za války

³⁹ 1921—2008

⁴⁰ Často zkracováno na ORBA

⁴¹ DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. Dějiny Indonésie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny států. ISBN 80-710-6457-2. s. 342

⁴² Pembela Tanah Air – Obránci vlasti

s Nizozemci se ukázal jako schopný velitel a získal si důvěru samotného Sukarna. I proto byl v roce 1962 jmenován velitelem invazivních vojsk, určených k obsazení Nizozemské Papuy. Byl též jako generálporučík přímým účastníkem bojů mezi nově zformovanou Malajsií a Indonésií v letech 1964–1965, známých jako *Konfrontasi*. Byl osobně přítomen ve štábu Velitelství pro zničení Malajsie. Předchozí Sukarnovu řízenou demokracii, podporovanou islámskými organizace, komunistickou stranou a armádu, se mu podařilo svrhnout tím, že spojil některé organizace politického islámu a armádní špičky proti komunistům.⁴³ Sám Suharto byl mezi ostatními indonéskými generály pokládán za prvního mezi rovnými, a také proto kolem sebe vytvořil kruh nejvěrnějších známý jako *aspri*,⁴⁴ což bylo v podstatě konsorcium čtyř nejvýznamnějších generálů, kteří si mezi sebou rozdělili nejdůležitější oblasti správy země. Z pohledu japonsko-indonéských vztahů je jednoznačně nejdůležitější osobou *aspri* pro ekonomiku Sujono Humardini.⁴⁵⁴⁶

3.2. Sujono Humardini a jeho vliv na japonsko-indonéské vztahy

Během počáteční fáze Suhartovi vlády, kdy ještě potřeboval zkonsolidovat svou moc proti opozici tvořené především politickým islámem a studentskými hnutími, byl Sujono Humardini jedním z prezidentových nejvěrnějších. Přestože již po událostech roku 1965 držel Suharto z pozice armádního generála Vrchního operačního velitelství moc v zemi, oficiálně se prezidentem stal až v roce 1968. Sujono, přestože neměl žádnou oficiální funkci ve vládě, byl tedy jakýmsi finančním generálem Suharta, a často jej zastupoval na mezinárodním poli. Od počátku svého politického působení Sujono aktivně propagoval ekonomickou diplomacii, především do těch zemí, které mohli Indonésii pomoci s ekonomickou stabilizací po dlouhých letech stagnace a deprese, který přinesl závěr Sukarnova vládnutí. Jeho první takovou misí byla hned v roce 1966 návštěva Spojených států, Nizozemska, a nakonec Japonska, spolu s tehdejší indonéským ministrem zahraničí Adamem Malikem. Na jednání v New Yorku, sídle OSN vyjádřili přání Indonésie znovu vstoupit do této organizace a následně v Nizozemsku na normalizaci vztahů mezi bývalou kolonií a kolonizátorem. Americký prezident Lyndon B. Johnson⁴⁷ se v jednání s indonéskou delegací zajímal nejvíce o indonéský postoj k šíření komunismu v jihovýchodní Asii a na indonéský pohled na vietnamskou otázku. Pro připomenutí, jednalo se o dobu postupné eskalace konfliktu ve

⁴³ DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. Tamtéž. s. 330.

⁴⁴ Akronym indonéských slov Asisten Pribadi, tedy něco jako soukromý asistent.

⁴⁵ ELSON, R.E. Suharto: a Political Biography. Cambridge: Cambridge Univ Press, 2008. ISBN 0521616573. s. 169.

⁴⁶ 1919—1986

⁴⁷ 1908—1973

Vietnamu. Z tohoto pohledu jej Sujono mohl ujistit, že šíření komunismu v Indonésie bylo efektivně potlačeno. Jak jsem již zmínil výše, Indonéská komunistická strana PKI byla mezi lety 1965–1966 takřka zlikvidována a poté i oficiálně zakázána. Její členové a sympatizanti byli buď povražděni nebo na dlouhá léta uvězněni. V problematice vietnamského konfliktu zaujala Indonésie spolu s Malajsií neutrální postoj a rozhodla se do války aktivně nezapojoovat.⁴⁸

V Tokiu se Sujono a ostatní členové indonéské delegace sešli nejprve s japonsko-indonéskou podnikatelskou lobby a vlivnými politiky, mezi kterými mohu zmínit především Fukudu Takea,⁴⁹ tehdejšího japonského ministra financí a pozdějšího ministerského předsedu, který později formuloval důležitý dokument, vymezující japonskou zahraniční politiku vůči jihovýchodní Asii, známý jako Fukudova doktrína. V roce 1967 se jednání nesla ještě v duchu oboustranné nedůvěry, a to z důvodů stále ještě živé historie druhé světové války a dědictví Sukarnovy zahraniční politiky. Zlepšení ve vzájemných vztazích obou zemí bylo velmi pomalé.⁵⁰

Sujono se nicméně projevil jako významný mediátor mezi Suhartovým Novým řádem a japonskou business lobby. V roce 1967 se sešel s Kubotou Jasutakou, prezidentem inženýrské konzultantské společnosti Nippon Kóei, která představila návrh na vytvoření hydroelektrárny na řece Asahan na severní Sumatře poté, co předchozí ruský tým v roce 1963 projekt vzdal. Kubotova firma nakonec získala exkluzivní povolení, pro projekty vytváření infrastruktury v rámci reparačních fondů, které Japonsko poskytlo Indonésii. Sám Kubota indonéské prostředí velmi dobře znal, za druhé světové války působil právě na severní Sumatře, a již v té době přemýšlel o hydroenergetickém využití místní řeky. Práce na projektu ovšem začaly až po analýze Nippon Kóei v letech 1969–1970. Projekt hydroelektrárny a přístavu na řece Asahan byl úspěšně dokončen v roce 1975, přičemž japonská strana zde zainvestovala přes 500 miliónů dolarů. Stal se tím pádem významnou ukázkou demonstrací přátelských japonsko-indonéských vztahů podobně, jako Asuánská přehrada v Egyptě ve stejné době reprezentovala přátelské vztahy Egyptu a SSSR.⁵¹

⁴⁸ DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. Dějiny Indonésie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny států. ISBN 80-710-6457-2. s. 336.

⁴⁹ 福田赳夫 1905—1995

⁵⁰ MALLEY, Michael. Soedjono Hoemardani and Indonesian-Japanese Relations 1966-1974. Indonesia [online]. Southeast Asia Program Publications at Cornell University, 1989, 48, 47- [cit. 2018-04-02]. DOI: 10.2307/3351266. ISSN 00197289. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3351266?origin=crossref>

⁵¹ MALLEY, Michael. Soedjono Hoemardani and Indonesian-Japanese Relations 1966-1974. Indonesia [online]. Southeast Asia Program Publications at Cornell University, 1989, 48, 47- [cit. 2018-04-02]. DOI: 10.2307/3351266. ISSN 00197289. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3351266?origin=crossref>

Roku 1968 se na oficiální zahraniční návštěvu Japonska s cílem získat více materiální a finanční pomoc vydal sám prezident Suharto, doprovázen opět Sujonem. Několikrát se na nejvyšší úrovni setkal s ministerským předsedou Satóem Eisakuem. Na programu bylo především ujištění indonéské strany vůči Japoncům v tom, že již skončil nadobro skončila Sukarnova éra a že tedy nic nebrání dalšímu rozvoji dobrých vztahů obou zemí. Cílem mise nově jmenovaného prezidenta bylo, aby Japonsko poskytlo zhruba 110 miliónů dolarů pro mezinárodní fond IGGI,⁵² což se mu přes čtyřdenní jednání nepodařilo a Suharto odlétal na bezprostřední zahraniční návštěvu Kambodži se zklamáním. Přes Sujonovu velkou osobní iniciativu a zájem premiéra Satóa, se peníze uvolnit nepodařilo, a to především kvůli japonským domácím politickým problémům se schválením rozpočtu na rozvojovou pomoc v japonském parlamentu.

V roce 1969 japonsko-indonéské vztahy lehce poškodilo uvěznění dvou indonéských byznysmenů za to, že manipulovali s japonskou rozvojovou pomocí ve snaze získat na zakázce zemědělských strojů vyslaných do Indonésie osobní profit. Sujono kvůli tomuto případu osobně několikrát Japonsko v roce 1969 navštívil a intervenoval ve prospěch obou mužů, kteří byli nakonec po měsíci a půl z vězení propuštěni. Oba zmínění byznysmeni měli prokazatelně vazby na nejvyšší armádní kruhy v Indonésii včetně vlivné *aspri*.

Dalším významným projektem, ve kterém se ukázal vliv Sujona, byl vznik Japonsko-indonéské ropné společnosti. Ten se datuje již do roku 1970, přičemž jednání o dodávkách indonéské ropy do Japonska se protáhly až do roku 1972, kvůli vnitrostranickému boji v rámci LDP⁵³ mezi Tanakou Kakueiem a Fukudou Takeo, protože Tanaka se bál, že Fukuda by mohl jako aktér za japonskou stranu osobně finančně profitovat. Nakonec se však podařilo vyjednat, že Japonsko poskytne Indonésii z OECF⁵⁴ nízkouúročenou půjčku v podobě 200 miliónů dolarů a dalším 100 miliónů dolarů poskytne privátně společnost Toyota, za což Indonésie dodá během deseti let Japonsku 36,5 miliónů litrů ropy. Účast automobilového koncernu Toyota je v tomto podniku pochopitelná, protože tato společnost měla samozřejmě výsostný zájem na dodávkách ropy do Japonska. Na této dohodě je bezesporu zajímavé, že téměř všechna jednání, přestože se jednalo o poměrně vysoké sumy japonského kapitálu, se vedla na neoficiální úrovni, respektive podmínky smlouvy vyjednával člověk, který oficiálně neměl v indonéské administrativě žádnou oficiální funkci. Tento fakt podle mého názoru potvrzuje výrazné propojení japonské podnikatelské lobby a politických špiček LDP na straně

⁵² Inter-Governmental Group on Indonesia – Mezivládní skupina pro Indonésii

⁵³ Liberálně demokratická strana

⁵⁴ Overseas economic cooperation fund – Mezinárodní fond ekonomické kooperace.

jedné a vliv, jaký měli Suhartovi *aspri* na straně druhé. Sujono dokázal obratně využít neformálních vztahů, který si vytvořil s japonskými byznysmeni i nejvyššími politiky napříč japonským politickým spektrem od frakcí v LDP, přes opozičními socialisty až ke Komeitó.⁵⁵ Ostatně bývalý ministerský předseda Sató Eisaku se o něm vyjádřil ve smysl, že Sujono byl něco jako most mezi dvěma národy.⁵⁶

Během let 1972–1974 vliv japonského kapitálu na indonéskou ekonomiku dramaticky rostl. Sujono jako hlavní postava a propagátor japonských firem v Indonésii se díky tomu stále těšil přízni samotného Suharta. Na druhou stranu, ale proti němu vyvstala domácí opozice v podobě některých ministrů indonéské vlády a skupiny vlivných generálů. Toto napětí vyvrcholilo v roce 1974 při oficiální návštěvě ministerského předsedy Tanaky Kakuee⁵⁷ v Jakartě, kdy studentské hnutí vyprovokované nenávisť vůči Japoncům ničilo před japonskou ambasádou v Jakartě auta japonské výroby a Jakarta prošla demonstrace proti Tanakovi i Sujonovi. Tuto událost i dále v textu popisují jako Malarijský incident. Kritici měli Japoncům za zlé také fakt, že japonská produkce syntetické gumy způsobila pokles zájmu o přírodní kaučuk, který byl v té době jednou z hlavních vývozních komodit Indonésie. Japonská strana se rozhodla již předtím reagovat na nepřátelské reakce ze strany zemí JVA vyvážejících přírodní kaučuk založením bilaterálního kaučukového fóra mezi Japonskem a ASEAN.⁵⁸

Prezident Suharto v reakci na Malarijský incident, který je dále popsán v další kapitole, rozpustil svůj poradní kruh *aspri*, přičemž Sujono dostal nově místo člena Ekonomické stabilizační rady a Národní organizace pro plánování. Po celý svůj další život jezdil často do Japonska a v Indonésii lobbval za japonské podnikatelské zájmy. Zemřel v roce 1986 v Tokiu.⁵⁹

Masivní pronikání japonských investic v době od poloviny 70. a po celá 80. léta bylo tedy dáno především politickou vůlí Suhartova režimu, protože to bylo výhodné jak pro indonéskou ekonomiku, tak i pro něj a jeho nejbližší spolupracovníky. Ze strany japonských

⁵⁵ 公明党 – neboli Nové Kómeitó je politická strana založena členy buddhistické náboženské organizace Sóka Gakkai. Jedná se o středo-pravicovou konzervativní stranu, zdůrazňující nábožensko-humanistické hodnoty Sóka gakkai, které vycházejí z ničirenovského buddhismu. Hlavními body jejího programu jsou boj s korupcí, pacifismus a zlepšení životní podmínky obyvatelstva.

⁵⁶ MALLEY, Michael. Soedjono Hoemardani and Indonesian-Japanese Relations 1966-1974. Indonesia [online]. Southeast Asia Program Publications at Cornell University, 1989, 48, 47- [cit. 2018-04-02]. DOI: 10.2307/3351266. ISSN 00197289. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3351266?origin=crossref>

⁵⁷ 田中角栄 1918—1993

⁵⁸ KRAUSS, Ellis S. a T. J. PEMPEL. Beyond bilateralism: U.S.-Japan relations in the new Asia-Pacific. Stanford, Cal.: Stanford University Press, 2004. ISBN 08-047-4910-8. s. 146.

⁵⁹ MALLEY, M. (1989). Tamtéž. s. 54.

fírem a japonské vlády se samozřejmě také nejednalo pouze o projev dobré vůle, ale šlo v první řadě o byznys. Tento přístup není v japonské poválečné zahraniční politice nic neobvyklého. Určitý politický pragmatismus a snaha prosazovat ekonomické zájmy na úkor spolupráce s nedemokratickými režimy můžeme v případě Japonska vidět i u v době vlády vojenské junty Barmy nebo komunistického Vietnamu.⁶⁰

Ropné krize v 70. letech, které způsobily japonské ekonomice veliké ztráty a zpomalily dlouhodobě vysoké tempo jejího rozvoje, měly jako vedlejší následek mimo jiné to, že surovinově chudé Japonsko se začalo více zajímat o alternativní zdroje surovin mimo oblast středního východu, protože doposud byla japonská ekonomika závislá na dodávkách ropy hlavně z této oblasti. Mezi potencionálními dodavateli důležitou pozici zaujímala právě Indonésie. Ústředním podnikem, který v Indonésii kontroluje těžbu ropy a zemního plynu je státem vlastněná Pertamina.⁶¹ Suhartovou zahraničně politickou iniciativou, získala v roce 1975 od konsorcia amerických bank krátkodobou půjčku 40 miliónů amerických dolarů na rozšíření těžby ropy v souostroví, čímž se mohla úspěšně dostat na světový trh. Přestože indonéská ropa a ropné produkty tvořily a tvoří jen malou část světového trhu, lze je označit za jednu z v té době nejdůležitějších indonéských vývozních komodit. V době Suhartova režimu například tvořily příjmy z ní víc než polovinu celkového exportu a příjmů země. Faktem bohužel také je, že podstatná část nerostného bohatství země, byla právě v Suhartově Novém řádu vytěžena za podmínek, které byly nevýhodné pro indonéský stát, ale o to výhodnější pro mezinárodní těžební korporace a lidi kolem prezidenta. Jinými slovy, že vláda prodávala za úplatky koncese na těžbu.⁶²

⁶⁰ Hook, G. (2012). Japan's international relations. Abingdon: Routledge. s. 78.

⁶¹ Pertamina Minyak Dan Gas Bumi Nasional – Národní těžební (společnosti) ropy a zemního plynu.

⁶² DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. Dějiny Indonésie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny států. ISBN 80-710-6457-2. Brown, C. (2004). s. 363.

4. Fukudova doktrína a kontext jejího vzniku

V roce 1974 se japonský premiér Tanaka Kakuei pokusil zlepšit obraz Japonska v zemích JVA, jmenovitě především v Indonésii a Thajsku. Bohužel se při své diplomatické návštěvě Indonésie setkal s odporem obyvatelstva. Konkrétně se jednalo o masové demonstrace před japonskou ambasádou v Jakartě, bojkot japonského zboží a zapalování aut japonských značek. I když v té době byla otázka válečných reparací již vyřešena, běžní Indonésané měli stále v paměti válečné hrůzy a Japonsko mělo navíc pověst ekonomického dravce, majícího zájem pouze na tom drancovat přírodní zdroje Indonésie. Tyto nepokoje vešly ve známost jako Malarijský incident. Organizován byl z velké části jakartskými studenty a opozicí vůči prezidentu Suhartovi, který byl odpůrci nařčen ze zpronevěry státního majetku, a tedy mimo jiné i japonské rozvojové pomoci. Mladým Indonésanům se kromě jiného nelíbila nerovnost, s jakou byly rozdělovány japonské investice v Indonésii. Japonci si totiž jako své obchodní partnery v této zemi mnohem častěji než jiné národnostní skupiny, vybírali etnické Číňany a ti z tohoto privilegia přirozeně velmi profitovali. Nutno podotknout, že to byl z japonské strany v podstatě logický krok, protože čínská minorita v Indonésii historicky fungovala jako médium pro zahraniční obchod mezi Indonésií a východní Asií. Jak indonéská politická elita na straně jedné, tak indonéská veřejnost na straně druhé Japoncům jednoduše nevěřila.⁶³ Japonci byli dokonce označováni jako „banánoví lidé“ a to sice z důvodu, že i když byli Asiaté měli západní způsob myšlení ve smyslu honby za ziskem a nadřazování obchodních zájmů na první místo, před jinými hodnotami. Podobné protesty následovaly i při návštěvě Thajska téhož roku, takže lze usuzovat, že protijaponské nálady zůstávaly v obyvatelstvu JVA i téměř dvě desetiletí po válce.

Japonská diplomacie se z této zkušenosti poučila a pokusila se o znovuzískání důvěry obyvatel Indonésie. Na straně druhé v polovině 70. let pozorujeme emancipaci zahraniční politiky Japonska od striktního následování zahraniční politiky USA. S tím úzce souviselo i stahování amerických vojsk z Vietnamu a následný konec vietnamské války v roce 1975, kdy padlo hlavní město Vietnamské Republiky Saigon. Japonci si tehdy uvědomili mocenské vakuum, které následovalo po odchodu USA z oblasti. Stojí za připomenutí, že pomocí svého vlivu ve Vietnamu se v JVA chtěl ekonomicky etablovat i Sovětský svaz. Tyto tři faktory, podporované silným zájmem na další japonské investice v Indonésii a jiných zemích JVA,

⁶³ LAM, Peng Er, *Japan's relations with Southeast Asia: The Fukuda doctrine and beyond*. New York: Routledge, 2012. ISBN 04-158-0966-5. s. 86.

daly vzniknout pravděpodobně nejambicióznějšímu kroku Japonska na poli mezinárodních vztahů vzhledem k JVA od konce druhé světové války. Tímto dokumentem je tak zvaná Fukudova doktrína, poprvé prezentovaná v roce 1977 ve filipínské Manile. Japonský premiér Fukuda Takeo přednesl projev, který je dodnes základem japonské zahraniční politiky pro region jihovýchodní Asie.

Na zasedání japonských ambasadorů, kteří působili v zemích ASEAN a ve Vietnamu, v roce 1976, byla předtím navržena strategie, která by měla pomoci k hledání cesty vedoucí k lepším vztahům s těmito státy. Japonci si dali za cíl vytvořit strategii, která dokázala efektivně prosadit jejich zájmy v oblasti a vyvážit tu vliv SSSR a ČLR. Tímto dokumentem měla být výše zmíněná Fukudova doktrína. Oficiálních principů této doktríny bylo pět a to sice:

1. *Rezoluce toho, že se Japonsko nestane (opět) vojenskou velmocí;*
2. *Uznání organizace ASEAN jako životaschopné regionální organizace, podpora její soudržnosti a shody mezi jednotlivými členy;*
3. *Další podpora ekonomické a technologické spolupráce států jihovýchodní Asie;*
4. *Vytvoření přátelských vztahů založených na srdečném porozumění;*
5. *Mír a stabilita pro celou jihovýchodní Asii skrz koexistenci se státy Indočíny;*

Fukudova doktrína dále slibovala v horizontu následujících dvaceti let zdvojnásobit japonskou ekonomickou pomoc státům JVA a vytvoření prostoru pro bilaterální jednání mezi organizací ASEAN a Japonskem. Již v roce 1977 přitom japonský příspěvek do ODA směrem do zemí JVA předčil příspěvek USA. Jednalo se v té době o zhruba 1,4 miliardy amerických dolarů, přičemž plán dvojnásobného zvýšení ekonomické pomoci se podařil již v roce 1980, kdy pomoc přesáhla 3,3 miliardy amerických dolarů. V návaznosti na to byly v následující třech letech vytvořeny postupně organizace ASEAN-Japan Forum, ASEAN-Japan Foreign Ministers Conference a ASEAN-Japan Economic Ministers Conference.⁶⁴

Zajímavým faktem je, že Japonci k projektu ASEAN v době jeho vzniku stavěli spíše negativně, protože pro ně v době, kdy světové politice dominoval střet supervelmocí USA a SSSR neměl jako lokální sdružení význam. ASEAN byl navíc už od samého vzniku zatížen spory mezi jednotlivými členskými zeměmi navzájem a jeho hlavní cíle, koordinace ekonomik a vytváření protiváhy ke komunistickým státům v oblasti, byly neefektivní.

⁶⁴ HOOK, Glenn D., Julie GILSON, Christopher W. HUGHES a Hugo DOBSON. Japan's international relations. 3. ed. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2011. ISBN 04-155-8743-3. s. 180.

Japonská diplomacie se prostřednictvím Fukudovy doktríny rozhodla nezasahovat do regionálního soupeření triumvirátu komunistických států v Indočíně (Vietnam, Laos, Kambodža) a ASEAN, tehdy tvořeného Indonésií, Malajsií, Singapurem, Filipínami a Thajskem. Zároveň bylo státům Indočíny zajištěno, že japonská podpora integrace ASEAN není nepřátelským krokem vůči nim. Japonsko mělo dokonce fungovat jako diplomatický most mezi těmito dvěma bloky. K tomu přispělo i to, že koncem sedmdesátých let bylo Fukudovo Japonsko jednou z mála liberálně-demokratických zemí, která udržovala obchodní vztahy s komunistickým Vietnamem.⁶⁵

Důležitým aspektem Fukudovy doktríny byla také již zmíněná kulturní diplomacie, která měla pomoci vylepšit obraz Japonska a japonské kultury především v očích běžných obyvatel Indonésie a jiných zemí JVA. Proto také v roce 1977 vznikl kulturní fond, který měl zpočátku kapitál 250 miliónů amerických dolarů, na podporu interkulturní spolupráce mezi Japonskem a zeměmi ASEAN. Tento fond měl sloužit hlavně k podpoře mladých talentů v zemích JVA, mohli díky němu např. studovat na univerzitách v Japonsku, což japonská vláda podpořila v roce 1979 dalším podobným programem.⁶⁶

⁶⁵ LAM, Peng Er, ed. *Japan's relations with Southeast Asia: The Fukuda doctrine and beyond*. New York: Routledge, 2012. ISBN 04-158-0966-5. s.12.

⁶⁶ Southeast Asia Youth Invitation Program.

5. Vztahy Japonska a Indonésie od roku 1989 do současnosti

5.1. Japonsko a Indonésie po konci studené války

Poslední dekády minulého století byla v Japonsku i Indonésii dobou dramatických historických změn. Japonsko do ní nastupovalo jako druhá největší ekonomika světa, na pomyslném vrcholu tzv. bublinové ekonomiky. S tím úzce souvisí i to, že v roce 1989 poprvé překonal japonský příspěvek do ODA globálně příspěvek USA a Japonsko se tak stalo největším světovým dárcem rozvojové pomoci, přičemž zde mluvíme především o již výše zmíněných dlouhodobých půjčkách s nízkým úrokem. V květnu roku 1989 také přednesl v Jakartě japonský premiér Takešita Nobuo projev, jehož název zněl „*Japonsko a ASEAN: myslet a postupovat společně*“ a obsahem byly zejména cíle japonské zahraniční politiky pro následující roky. Jako hlavní cíle si Takešita nastavil aktivnější roli Japonska jako mediátora mírových procesů, ještě větší iniciativu v ODA a již několikrát v této práci zmíněnou kulturní diplomacii. Takešita vycházel z premisy, že pozice Japonska na mezinárodní scéně nebyla odpovídající jeho ekonomické důležitosti a roli jakou mají japonské investice v JVA.⁶⁷

Všechny země ASEAN byly na této ekonomické pomoci velice závislé, v případě Indonésie se například zhruba 40 procent z jejího 51 miliard dolarů přesahujícího státního dluhu, nacházelo v těchto japonských nízkouročených půjčkách. Navíc k tomu Indonésie v této době již dlouho ekonomicky stagnovala, a právě dlouhodobé ekonomické problémy, které vyvrcholily při asijské finanční krizi v letech 1997–1998 způsobily nakonec i pád Suhartova Nového řádu. Právě Asijská ekonomická krize je důležitým mezníkem v mezinárodních vztazích JVA. Státy ASEAN si při ní naplno uvědomily, jak důležitá je pro ně vzájemná ekonomická kooperace mezi sebou navzájem. V těchto letech také vznikla iniciativa ASEAN+3, která funguje jako ekonomické fórum mezi ASEAN a třemi nejvýznamnějšími ekonomickými mocnostmi východní Asie. Jak jsem již v této práci zmínil, jedná konkrétně o ČLR, ROK a Japonsko. Kolaps japonské realitní bubliny v roce 1992 a následná, více než dekádu trvající ekonomická stagnace Japonska způsobila škrty v rozpočtu země, mezi které patřili i zahraniční investice. Toto se specificky dotklo hlavně zemí JVA, což společně s nárůstem vlivu Číny v oblasti způsobilo snížení japonského vlivu. Přestože například v průběhu asijské finanční krize Japonsko věnovalo do Mezinárodního měnového fondu přes

⁶⁷ DE MIGUEL, Emilio. JAPAN AND SOUTHEAST ASIA: FROM THE FUKUDA DOCTRINE TO ABE'S FIVE PRINCIPLES. ISSN 1696-2206.

44 miliard dolarů na zmírnění následků krize a Čína pouze miliardy dvě, politicky dokázala z tohoto problému mnohem více vytěžit Čína, která odmítla devalvovat svou měnu, což bylo pokládáno jako účinnější ke zmírnění následků krize.⁶⁸

V roce 2001 protestovala Indonésie, stejně jako většina ostatních asijských zemí, proti návštěvě japonského premiéra Koizumiho Džun'ičira ve svatyni Jasukuni. Tato svatyně je chápána jako důležitý symbol, a to hlavně pro země zasažené během druhé světové války japonskou agresí, protože je věnována osobám, které při boji za Japonsko položili život. Mimo jiné se tedy jedná o odsouzené válečné zločince. Přestože protest zemí JVA byl například oproti diplomatické bouři, jakou tento akt vyvolal v ČLR a ROK, pouze sporadický, představovala návštěva narušení dlouho proklamované ideologie srdečných vztahů, které představila Fukudova doktrína čtvrt století předtím. Je nutné zmínit, že Koizumi rozhodně nebyl první japonský premiér, který od války svatyni Jasukuni navštívil. Předtím již podobný krok učinil Miki Takeo v roce 1975, který tak ovšem učinil neoficiálně. Dlouhé roky po této návštěvě se kvůli kontroverzi, kterou svatyně Jasukuni způsobuje japonští premiéři jakýmkoli návštěvám vyhýbali a prvním, který tuto svatyni navštívil oficiálně jako premiér byl až v roce 1985 Nakasone Jasuhiro.⁶⁹

Roku 2002 se stal nezávislým státem Východní Timor. V této převážně katolické části indonéského souostroví, kde jinak výrazně dominuje islám, probíhal boj o nezávislost nad Indonésií prakticky od vyhlášení nezávislosti na Portugalsku roku 1975. Indonéská armáda se zde několikrát prokazatelně dopustila masakrů civilního obyvatelstva a chovala se jako na okupovaném území. Násilné potlačování separatistických tendencí bylo spojeno hlavně se Suhartovým režimem a po jeho kolapsu, se ve Východním Timoru i mezinárodní komunitě objevily silné hlasy pro získání nezávislosti Timoru. V roce 1999 se tedy pod dozorem Spojených národů konalo referendum o nezávislosti, která dopadlo v její prospěch. Okamžitě poté ovšem na ostrově vypukly ozbrojené povstání obyvatelstva, které organizovali vůdci poražené pro-indonéské strany. Mise OSN pro Východní Timor UNAMET⁷⁰ do země následně vyslala mírové jednotky. Hlavní silou byly v této misi jednotky Austrálie a Japonsko zpočátku pouze vyslalo několik málo členů sebeobránných jednotek a leteckou pomoc. Později ale vyslalo do roku 2002 až 680 příslušníků těchto jednotek. Přestože se jednalo pouze o mírovou misi, vyvolalo jejich nasazení v japonském parlamentu širokou diskuzi

⁶⁸ YAHUDA, Michael B. The international politics of the Asia-Pacific. 3rd and rev. ed. New York: Routledge, 2011. ISBN 04-154-7480-9. s. 317.

⁶⁹ LAM, Peng Er, Japan's Peace-Building Diplomacy in Asia: Seeking a More Active Political Role, Londýn: Routledge, 2011. ISBN: 9780415586900 0415586909 s. 18.

⁷⁰ United nations mission in East Timor.

související s dlouhodobou snahou o revizi článku devět, japonské poválečné ústavy. Východní Timor zůstává dodnes ostrakizovanou zemí v kontextu jihovýchodní Asie, není například ani členem ASEAN. Jedná se přitom o jednu z nejchudších zemí světa. Japonsko zde má diplomatickou misi v hlavním přístavním městě Dílí. Kvůli delikátnosti a složitosti problému Východního Timoru vydalo Japonsko vůči Indonésii oficiální prohlášení, že navázání diplomatických vztahů s Východním Timorem není nepřátelským aktem.⁷¹

V roce 2004 světem otřásla zpráva o devastujícím zemětřesení v Indickém oceánu. Toto zemětřesení bylo třetím nejsilnějším zaznamenaným v lidské historii a společně se následnou vlnou tsunami jen v samotné Indonésii způsobilo minimálně 130 tisíc obětí na životech. Zasaženou oblastí byla především nejzápadnější část indonéského souostroví Aceh. Katastrofa byla jen znásobena špatnou organizací pomoci samotné indonéské vlády. Japonsko se účastnilo humanitární mise OSN pro tuto oblast v rámci svých jednotek námořní sebeobrany. Případ zvláštní samosprávné oblasti Aceh a přírodní katastrofy má ještě jeden, a to sice politický rozměr. Aceh byl vždy kvůli své historicko-kulturní jedinečnosti centrem odporu vůči autoritám, které chtěly spravovat indonéské souostroví centrálně, nejlépe z Jávy. Ať už se jednalo o Holandskou nebo Japonskou koloniální správu či po vzniku republiky vládu z Jakarty, vždy se v této oblasti objevovaly separatistické tendence. Tyto odstředivé proudy ještě zesílily po pádu Suhartova režimu, který je v minulosti tvrdě potíral. Tím, že Aceh je v rámci Indonésie jedním z bohatších regionů díky příjmům z ropy a zemního plynu vyrostlo zde na začátku tohoto tisíciletí poměrně sebevědomé separatistické hnutí Svobodný Aceh, které si nejdříve na indonéské vlády vydobylo v roce 2001 poměrně značnou autonomii pro provincii. Například se jednalo o používání aceštiny jako úředního jazyka nebo implikaci islámského práva šaría. Rok před výše zmíněnou katastrofou propukla guerillová válka v Acehu na mnoha místech do otevřených střetů, přičemž v reakci na to zde indonéská vláda vyslala armádu, která situaci „uklidnila“. Protože mnoho acežských rebelů následně zabila přírodní katastrofa a celá provincie se musela spolehnout na pomoc zvenčí, byla rebelie nakonec zažehnána.

Japonsko se dlouho dobu angažuje v mírovém procesu v oblasti. Koizumiho administrativa podpořila projekt 130 kilometrů dlouhé silnice spojující západní pobřeží Sumatry od Calangu do Melaubohu a významně přispěla k sanaci kanalizace a zdrojů pitné vody v hlavní městě oblasti Banda Aceh. Po prohrané rebelii se mnoho členů hnutí Svobodný Aceh ocitlo na okraji

⁷¹ Ministry of Foreign Affairs of Japan [online]. Tokio, 2002 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: http://www.mofa.go.jp/policy/q_a/faq12.html.

společnosti. Mezinárodní organizace pro migraci s přispěním fondu JICA pomohla asi 5 tisícům z těchto lidí rekvalifikačními kurzy, díky nimž se mohli reintegrovat do společnosti. Sám Koizumi v roce 2005 Aceh navštívil, když se v Indonésii účastnil 50. výročí založení summitu africko-asijských zemí, který se konal v Bandungu.⁷²

Administrativa premiéra Koizumiho také začala a úspěšně dokončila jednání o zóně volného obchodu s Indonésií (FTA)⁷³ a to v roce 2006. Po Koizumiho odchodu z premiérského křesla se v pozici japonského premiéra vystřídal hned několik politiků. Mezi nimi například Fukuda Jaseo, starší syn výše jmenovaného Fukudy Takea, tvůrce důležité a již několikrát zmiňované Fukudovy doktríny. V souvislosti s 30letým výročím Fukudovy doktríny v roce 2006 proběhly spekulace o revidování v kontextu tehdejší mezinárodně politické situace. Připomínám, že původní Fukudova doktrína byla do velké míry produktem reality studené války. Vláda Fukudy Jasea ovšem neměla na významnější politické kroky tímto směrem příliš velký prostor. Stejně jako všechny ostatní japonské vlády mezi lety 2006–2012 se po zhruba roce rozpadla. Tím, kdo znovu přivedl do japonské mezinárodní politiky myšlenku širší ekonomické integrace v prostoru JVA se stal až Abe Šinzó. Po svém zvolení si jako cíl své první zahraniční návštěvy jako předseda vlády zvolil Vietnam, Thajsko a Indonésii, přičemž postupně navštívil všech 10 členských zemí ASEAN. Abeho rétorika ostrého se vymezování vůči ČLR a vstřícná gesta k zemím JVA plus jeho postoj například v otázce problematiky Jihočínského moře jsou poměrně velkým obratem v zahraniční politice Japonsko oproti letům 2006–2012.⁷⁴

5.2. Japonsko a Indonésie v posledních letech

V posledních letech se bezpečnostní situace v Asii bohužel spíše zhoršuje. Především kvůli eskalaci dlouhodobých teritoriálních problémů, konkrétně nároku Číny a ostatních východoasijských zemí v oblasti Jihočínského moře, jaderné krizi na korejském poloostrově a radikalizaci islámského obyvatelstva, která může vyústit až v terorismus.

V roce 2015 se při setkání na konferenci spojených národů o zmenšování rizika katastrof indonéský viceprezident Muhammad Jusuf Kalla a japonský ministr zahraničí Kišida Fumio shodli na tom, že Japonsko a Indonésie by spolu měli efektivně bojovat s islámským fundamentalismem v podobě islámského státu. Indonésie je totiž jako největší muslimská

⁷² LAM, Peng Er, *Japan's Peace-Building Diplomacy in Asia: Seeking a More Active Political Role*, London: Routledge, 2011. ISBN: 9780415586900 0415586909 s. 57.

⁷³ Free trade area.

⁷⁴ YAHUDA, Michael B. *The international politics of the Asia-Pacific*. 3rd and rev. ed. New York: Routledge, 2011. ISBN 04-154-7480-9. s. 336.

země na světě s 257 milióny obyvatel jedním z logických terčů propagandy radikálních islamistů. Tato shoda byla na pozadí tehdy nedávného masakru rukojmích islámským státem v Sýrii. Mezi těmito rukojmími byli také dva japonští občané novinář Gotó Kendži a zaměstnanec společnosti dodávající vojenský materiál Yukawa Haruna. Ministr Kišida zdůrazňoval především, že nejdůležitější je při potírání rizika radikalizace společnosti „umírněné“ řešení situace a systematické potírání chudoby, třeba i skrze japonskou investiční spolupráci. S hrozbou radikálního islámu velmi úzce separatistické tendence indonéské provincie Aceh, který je historicky centrem wahábismu a militantních odnoží islámu v zemi. Stojí za připomenutí, že tradičně v Indonésii převládá umírněná forma islámu, která se v podstatných věcech jako je například pohled na pohřbívání nebo zahalování žen na veřejnosti velmi liší od islámu v jiných částech světa. Bohužel po roce 1998 se s celospolečenským uvolněním objevily v Indonésii také organizace militantního islámu jako např. Front Pembela Islam⁷⁵ a v dnešní době také již zmíněný Islámský stát, který má buňky téměř v každé provincii země.⁷⁶

Snaha Japonska o boj s militantním islámem můžeme také vnímat v širších souvislostech. Japonsko od konce druhé světové války na mezinárodní úrovni figuruje jako mírotvůrce. Pokud se bavíme přímo o regionu JVA, uvádím jako příklad iniciativu Japonců na mírových misích OSN v Barmě a Východním Timoru.

V roce 2015 také navštívil Japonsko současný indonéský prezident Joko “Jokowi” Widodo, který se zde na čtyřdenní oficiální návštěvě setkal s ministerským předsedou Šinzó Abem a následně i císařským párem. Jokowiho návštěva vyvolala poměrně velkou vlnu zájmu také tomu, že to byla Jokowiho první zahraniční návštěva mimo prostor jihovýchodní Asie od převzetí funkce. Při této příležitosti byla podepsána smlouva o vzájemné vojenské spolupráci a případné možnosti kooperace tajných služeb obou zemí.

Podepsání výše zmíněné vojenské dohody bylo pro Japonsko důležité jako jasný vzkaz vůči Číně, která v zvláště v posledních 5 letech intenzivně vojensky operuje v oblasti Jihočínského moře a nárokuje si zde velkou část Spratlyho ostrovů v této oblasti. Japonsko sice nemá v tomto problému přímo účast ve smyslu teritoriálního nároku, oblast Jihočínského moře je ovšem ze strategických důvodů pro Japonsko zcela klíčová, protože zde prochází velká část námořních tras tolik důležitých pro zásobování Japonska surovinami, a naopak export

⁷⁵ Fronta obránců islámu.

⁷⁶ KYODO. Japan, Indonesia agree to cooperate in fighting Islamic extremism. The Japan Times [online]. 14.3.2015 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: : <https://www.japantimes.co.jp/news/2015/03/14/national/politics-diplomacy/japan-indonesia-agree-to-cooperate-in-fighting-islamic-extremism/#.WqfDEOjwY2w>.

japonských výrobků nejen do zemí JVA, ale také do Evropy a Afriky. Ostatně možná i proto Japonsko nepozvalo Čínu v roce 2016 na summit G7 konaném v Šimě a společně s ostatními členy skupiny G7 zformovalo prohlášení, které vyzývá Čínu k omezení aktivit v jihočínském moři. K tomuto se Čína vyjádřila pouze strohým prohlášením, že do této problematiky nemá skupina G7 co mluvit, protože se jí netýká. Právě společný postup ASEAN v čele s Indonésií je přitom pro Japonsko zcela klíčový, jelikož staví Čínu do velmi nekomfortní pozice. Již dříve Japonsko podobné smlouvy o vojenské spolupráci podepsalo s Vietnamem a Filipíny. Pro japonské zbrojařské firmy je tato smlouva samozřejmě také dobrou zprávou, protože jim dává lepší možnosti dodávat Indonésii vojenský materiál oproti konkurenčním jihokorejským firmám. Zároveň se jedná o jednu z mnoha iniciativ premiéra Abeho v oblasti obrany. Abe se dlouhodobě zasazuje o ústavní změny především devátého článku Japonské ústavy, který velmi omezuje nasazení japonských jednotek v zahraničí a redukuje japonskou armádu pouze na jednotky sebeobrany.⁷⁷

Návštěva indonéského prezidenta se samozřejmě kromě bezpečnostní otázky točila také kolem byznysu. Japonský společnost mezinárodní spolupráce (JICA) již v roce 2012 zahájila předběžný výzkum možností stavby vysokorychlostní železnice propojující hlavní město Indonésie Jakarta a druhé největší město země Surabaju. Jokowi se na této své návštěvě projel vysokorychlostním šinkansenem na trase z Nagoje do Tokia, ve snaze promovat japonské železnice. O zakázku na vlaky, které mohou dosahovat až rychlosti 711 km/h se kromě Japonska ucházely i firmy z Číny a Korejské republiky. Přes osobní angažmá premiéra Abeho i dlouholetý výzkum, financovaný právě z JICA a od soukromých japonských firem, který zkoumal samotné možnosti rychlodráhy na Jávě, kde je kvůli seismické aktivitě budování takovéto trati poměrně nákladné, získali nakonec v roce 2016 vládní zakázku na výstavbu trati Číňané.⁷⁸

Při návštěvě též Jokowi prohlásil, že v minulosti existoval trend přesouvání japonských a korejských výrobních závodů do Indonésie, ve kterém by rád pokračoval. Navštívil tehdy centrálu Toyoty v Aiči a vedení Toyoty následně ohlásilo, že hodlá investovat do svých již stávajících továren v Indonésii a vystavět nové, přičemž by se mělo jednat o investici zhruba jedné miliardy jenů. Firma Toyota v Japonsku operuje od roku 1971 a dnes z více než jedné

⁷⁷ 自衛隊- *džieitai*, podle ústavy z roku 1946 se Japonsko vzdává používání vojenské síly jako prostředku k vynucování svých cílů a navždy se zřiká vedení útočné války.

⁷⁸ KYODO. Indonesian president Jokowi takes bullet train ride as Japan looks to sell system. The Japan Times [online]. 26.3.2015 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2015/03/26/national/politics-diplomacy/indonesian-president-takes-bullet-train-ride-as-japan-looks-to-sell-system#.WsJAcYjFI2w>.

třetiny ovládá indonéský automobilový trh. V první polovině roku 2017 to bylo cca 195 tisíc kusů automobilů. Druhou značku v žebříčku prodaných aut je Daihatsu se cca 95 tisíci kusy. Daihatsu ovšem rovněž spadá pod koncern Toyota automotive. Pro samotnou Toyotu je Indonésie po Japonsku, Číně a USA nejvýznamnější trh z hlediska objemů prodeje přičemž 90 % prodaných automobilů v Indonésii je zde zároveň vyrobeno. Dvě továrny, které ročně vyrobí 180 tisíc automobilů se v Indonésii nachází v Kawarangu na západní Jávě. V souvislosti s automobilovým průmyslem v Indonésii se zajímavé zmínit, že pět japonských výrobců, kromě výše zmíněné Toyoty a Daihatsu, tedy Honda, Mitsubishi a Suzuki, ovládá 90 % celého trhu v této zemi z hlediska nově prodaných automobilů. V první desítku prodaných vozů podle značek, je kromě japonských značek až na místě desátém německý Mercedes-Benz. Můžeme tak tedy říci, že japonské automobilky v podstatě kontrolují místní trh s osobními i nákladními vozy.⁷⁹

V přímé návaznosti na návštěvu indonéského prezidenta Jokowiho v Japonsku se ještě v tom samém roce, tedy 2015, uskutečnilo setkání ministrů obrany a zahraničí obou zemí. Japonsko již v minulosti vedlo podobná čtyřstranná jednání s USA a Austrálií, tentokrát to ovšem bylo poprvé, co se něco takového uskutečnilo s jinou asijskou zemí. Na programu byla opět především otázka Jihočínského moře. Indonésie již krátce předtím vyjádřilo jako gesto dobré vůle záměr nákupu vojenského materiálu od japonské firmy ShinMaywa Industries, sídlící v prefektuře Hjógo. Konkrétně se mělo jednat o nákup dvou obojživelných letounů ShinMaywa US-2, které používají hlavně japonské síly námořní sebeobrany a používají se často k záchranným misím. Japonská strana zdůrazňovala Indonésii jako hlavní zemi ASEAN, která musí vést celý region v jednotném postoji vůči Číně a přímo také vyzvala Čínu k dodržování mezinárodního práva v oblasti sporných Spratlyho ostrovů, kde Čína od roku 2014 buduje umělé ostrovy. Japonský ministr obrany Nakatani Gen také připomněl, že Indonésie je klíčovým partnerem pro bezpečnost námořních tras, které jsou pro Japonsko tak důležité, jmenovitě uvedl Malackou, Makassarskou, Sundskou a Lombockou úžinu. Nakatani také přislíbil účast japonských námořních sil na mezinárodním námořně-vojenském cvičení Komodo 2018, které Indonésie hostí. V Indonésii se již v roce 2014 odehrálo podobné cvičení u ostrovů Riau a pak i 2016 poblíž Mentawajských ostrovů blízko pobřeží západní Sumatry.⁸⁰

⁷⁹ These 5 Japanese Brands Control 90 % of Indonesia's Car Market. Indonesia Investments [online]. 2017 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.indonesia-investments.com/news/todays-headlines/these-5-japanese-brands-control-90-of-indonesia-s-car-market/item8029?>

⁸⁰ PARAMESWARAN, Prashanth. Japan, Indonesia Eye Stronger Defense Ties. The Diplomat [online]. 2016 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2016/08/japan-indonesia-eye-stronger-defense-ties/>.

V roce 2016 narušilo japonsko-indonéské vztahy, ne zcela věrohodně odůvodněné rozhodnutí prezidenta Jokowiho, zrušit povolení těžařské firmě Inpex. Tato těžařská firma investovala na zkoumání možností těžby zemního plynu v Arafurském moři oblasti v Moluk přes 1,6 miliardu amerických dolarů a plánovala zde těžit plyn pomocí ropných plošin na volném moři. Jokowi ovšem tuto možnost firmě zamítl a Inpex místo toho postaví pouze ropné plošiny u pobřeží Moluckých ostrovů.⁸¹

V současnosti je patrně nejvýznamnějším projektem japonsko-indonéské spolupráce výstavba hlubokomořského přístavu Patimban v Subangu na západní Jávě. Tato oblast je průmyslovým srdcem celého ostrova a soustředí se v ní i většina japonských výrobních závodů na tomto ostrově. Především se jedná o již zmíněné automobilové továrny Toyoty v 70 kilometrů vzdáleném Karawangu. Dlouho připravovaný projekt by měl výrazně zlepšit dopravování výrobku k zákazníkům po celém světě a tím pádem i konkurenceschopnost indonéského průmyslu. Japonská vláda podepsala v listopadu roku 2017 půjčku s nízkým úrokem na vybudování tohoto projektu v hodnotě 17,2 triliónů indonéských rupií, což je při současném kurzu asi 1,2 miliardy amerických dolarů. Současně s tím byl také spuštěn tender na jednotlivé části přístavu tedy terminál, vlnolamy a mořské hráze. Indonéská vláda rozhodla, že vzhledem k náročnosti projektu a omezeným materiálním i lidským zdrojům, je pro jednu firmu obtížně vystavět v krátkém čase všechny tyto části naráz. Stavba by měla začít v tomto roce a první lodě by odsud měly vyrážet již v roce 2019.⁸²

Kromě politiky a spolupráce na úrovni vládní či velkého byznysu mají indonésko-japonské vztahy i kulturní rozměr. Především mezi mladými Indonésany z velkých měst jako Jakarta, Surabaya nebo Bandung je v současné době velmi populární japonská pop-kultura. Ať už se jedná o anime a mangu, j-pop nebo hrané televizní seriály, vytvářejí tyto kulturní statky obraz Japonska jako trendy země a dále zvyšují o zájem o Japonsko mezi Indonésany. Indonésie je díky tomu jednou z nejvíce pro-japonsky naladěných zemí v Asii. Autor mnoha publikací o současné asijské politice Peng Er Lam například uvádí, že podle průzkumu periodika *Yomiuri Shinbun* z roku 2006 odpovědělo například na otázku jaké kulturní produkty Japonska jsou pro vás atraktivní více než 30 procent indonéských respondentů, že největší zájem mají o mangu a anime, na druhé místě se umístily filmy. Asi 8 procent dotazovaných také shodně zajímá

⁸¹ PARLINA, Ina a Haeril HALIM. Indonesia, Japan relations at crossroads. The Jakarta Post [online]. 2018 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.thejakartapost.com/news/2016/05/27/indonesia-japan-relations-at-crossroads.html>.

⁸² NEWS DESK. Indonesia kicks off tender for Rp13.7t seaport construction. The Jakarta Post [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.thejakartapost.com/news/2017/10/30/indonesia-kicks-off-tender-for-rp13-7t-seaport-construction.html>.

sumo, baseball a tradiční japonská umění jako kaligrafie nebo *ikebana*. Zároveň ve stejném průzkumu odpovědělo na otázku, zda se dá Japonsku věřit, kladně v anketě pouze asi 10 procent Jihokorejců a naproti tomu 88 procent Indonésanů uvedlo, že Japonsku jako zemi věří. Na další otázku a to sice, zda Japonsko hrálo v rozvoji vaší země pozitivní roli, odpovědělo ano asi 37 procent Jihokorejců a zhruba 90 procent Indonésanů. Protože jsou to obě země, které mají obě zkušenosti s japonským imperialismem, je zřejmé, že vidění Japonska v Indonésii není na rozdíl od ROK tolik zatíženo historií.⁸³ Přes nízký počet respondentů je to jeden z mála dostupných výzkumů v této akademické oblasti.

5.3. Cestovní ruch mezi Japonskem a Indonésií

Jedním ze zajímavých aspektů mezinárodní vztahů je i kulturní výměna jakou cestovní ruch bezesporu je. Mezi Japonskem a Indonésií probíhá poměrně čilý cestovní ruch, přičemž Japonci tvoří v současnosti zhruba pátou nejpočetnější skupinu návštěvníků Indonésie. Hlavním cílem japonských turistů je jednoznačně ostrov Bali, což je ostatně také nejoblíbenější indonéské turistické letovisko obecně. Na Bali se mimo jiné kvůli tomu nachází japonský konzulát. V souvislosti s konzulátem zmíním, že funguje jako významné středisko pro rozšiřování japonské kultury v oblasti. V únoru 2018 se na něm například konala významná kulturní akce oslavující šedesátileté výročí navázání diplomatických vztahů obou zemí. Na akci byl zdůrazněn trend zvyšujícího se množství japonských turistů na ostrově, na úkor tradičnějších letovisek japonských turistů jako je Havaj nebo i například japonská Okinawa. Byly zmíněny i další projekty japonské vlády na Bali jako třeba udržení mangrovníkových porostů v Suwungu, projekt hydroelektrárny v Jatiluwih či zmírnění eroze pobřeží na balijské Kutě a Nusa dua.⁸⁴

Bali je kromě zřejmých turistických lákadel jako jsou pláže, unikátní chrámová architektura a rýžová pole zapsaná na seznam UNESCO lákavé i z jiného důvodu, a tím je sexuální turistika. Tento druh radovánek je obzvláště oblíben mezi japonskými ženami středního věku, které na Bali jezdí zažít lásku na jednu noc. Z pohledu balijských mužů-prostitutů se často jedná o podobnou taktiku jako u ženských prostitutek v Thajsku. Snaží se získat náklonost bohaté Japonky a nejlépe se za ní vdát a odjet s ní do její země nebo i oženit se a žít dále na Bali. Tento sociální fenomén zajímavě popisuje dokument *Cowboys in Paradise* (2009), který se věnuje právě problematice mužské prostituce v tomto vysoce navštěvovaném letovisku. Na

⁸³ LAM, Peng Er, *Japan's relations with Southeast Asia: The Fukuda doctrine and beyond*. New York: Routledge, 2012. ISBN 04-158-0966-5. s. 18.

⁸⁴ WAYAN, Juniarta. Japanese, Balinese artists celebrate friendship. *The Jakarta Post* [online]. 1. 2. 2018 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.thejakartapost.com/life/2018/02/01/japanese-balinese-artists-celebrate-friendship.html>.

Bali můžeme obecně nalézt největší komunitu japonských občanů žijících trvalé v Indonésii. Zde žijící Japonci často pracují právě v oblasti cestovního ruchu jako průvodci pro japonskou klientelu nebo v hotelech.

Na druhé straně posledních letech lze té vypočítat trend zvyšujícího se počtu zahraničních turistů navštěvujících Japonsko. Přestože většina z nich pochází z Číny, Korejské republiky, USA nebo Evropy, spatřujeme s tím, jak se zvyšuje životní úroveň střední třídy, zvyšuje se i počet indonéských cestovatelů. Pro představu se jedná o zhruba 270 tisíc Indonésanů na místě osmém místě oproti 5 miliónům Jihokorejčům na místě prvním. Hlavními cíli Indonésanů jsou především velká města Tokio, Ósaka a Kjóto. Japonská vláda před několika lety představila strategii rozvoje japonského cestovního ruchu, která se ukázala být alespoň z hlediska návštěvnosti země jako velmi účinnou. Při pohledu do oficiální statistiky příjezdového cestovního ruchu v Japonsku se počet návštěvníků zvedl ze cca 10 miliónů v roce 2014 na 24 miliónů v roce 2017,⁸⁵ což lze považovat za výrazný úspěch a cíl vhodný k následování. Indonésie se také dlouhodobě snaží o propagaci cestovního ruchu do země a také jeho decentralizaci, protože z 11 miliónů návštěvníků země bylo 5,5 miliónů pouze na Bali. Japonsko je proto pro Indonésii v tomto směru modelovou zemí, protože v relativně malém časovém období dokázalo více než zdvojnásobit počet turistů ve své zemi. Indonéský ministr cestovního ruchu Arief Yahya v této souvislosti zmínil například fakt, koordinace politiky cestovního ruchu v Japonsku je mnohem jednodušší, protože v Japonsku existuje ministerstvo, pod které spadá nejen cestovní ruch, ale také země, infrastruktura a doprava, tedy oblasti pro rozvoj cestovního ruchu zcela klíčové, a naopak v indonéské vládě je pro cestovní ruch vyčleněno samostatné ministerstvo, které ovšem není zdaleka tak efektivní, protože musí *ad hoc* kooperovat s jinými ministerstvy. Ministr Yahya také zdůraznil, že nástrojem k promování turismu jsou především regulace vízové povinnosti a dobré dopravní spojení, v tomto případě hlavně přímé letecké spoje. Indonésie má oproti Japonsku výhodu země s relativně nižšími životními náklady bohužel ale nemá tak v oblasti cestovního ruchu tak efektivní státní správu. Je nasnadě doplnit, že indonéský prezident Jokowi stanovil plán, aby v roce 2019 navštívilo Indonésii 19 miliónů turistů.⁸⁶

⁸⁵ Japan-bound Statistics – Tourism Statistics. JTB Tourism research and consulting company [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.tourism.jp/en/tourism-database/stats/inbound/#annual>

⁸⁶ 'Wonderful Indonesia' Tourism Promotion at Tokyo's Shibuya Crossing. The Jakarta Globe [online]. 2017 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: Dostupné z: <http://jakartaglobe.id/features/indonesia-looks-japans-example-boost-tourism-minister>

Závěr

V této práci bylo kladeno za cíl zmapovat vývoj japonsko-indonéských mezinárodních vztahů po druhé světové válce. V úvodu byla položena základní otázka, a to sice proč se zdají být současné japonsko-indonéské vztahy tak dobré, přestože v desetiletích po válce nebyly z důvodu historicko-politických zcela ideální.

Stručným shrnutím poválečné zahraniční politiky japonských vlád v regionu jihovýchodní Asie bylo nastíněno, že klíčová byla ve znovupronikání Japonska do oblasti otázka reparací a japonské ekonomické spolupráce se zeměmi JVA. Ať už se jednalo o přímé finanční toky ve formě nízkouročných půjček nebo o japonskou kooperaci ve formě technologické pomoci, můžeme říci, že Indonésie byla ve své poválečné industrializaci značnou mírou odkázána právě na Japonsko. Proto také, společně s tím, jak rostlo japonské hospodářství v době japonského ekonomického zázraku rostl spolu s tím i vliv Japonců v Indonésii obecně. Dále je v práci kvůli nezbytnému zasazení do kontextu přiblížena zahraniční politika Indonésie samotné. Na tomto místě je potřeba znovu zmínit, že v době vlády prezidenta Sukarna byly japonsko-indonéské vztahy kvůli Sukarnově zjevné inklinaci ke komunistickému velmocenskému bloku spíše chladné. Velmocenský zápas mezi SSSR a USA se tak projevil i na vztazích mezi zeměmi, které přímo nebyly členy vojenských aliancí, které vedly tyto velmoci, ale na druhou stranu spadaly do zájmové sféry vlivu jedné z nich. Jak již bylo v této práci také zmíněno, japonská poválečná diplomacie stála ve stínu té americké a až do druhé poloviny 70. let tedy poměrně striktně koordinovala zahraniční politiku ve shodě se Spojenými státy. Došel jsem tedy k závěru, že vliv Japonska v Indonésii nebyl v té době příliš výrazný.

Rozkol v tomto směřování japonské zahraniční politiky nastal v druhé polovině 70. let, a to z několika důvodů, které již také byly popsány. Konkrétně se jedná o Nixonovy šoky, válku ve Vietnamu a s tím související se americké stahování z oblasti a také určité sebevědomí Japonska jako důležité ekonomické velmoci, která si logicky chtěla vydobýt své ztracené místo v mezinárodní politice v Asii. Na straně druhé je v této práci vysvětleno, že po Sukarnově odstavení od moci byla administrativa Suharta více než nakloněna větší spolupráci s japonskými firmami i samotným japonským státem, samozřejmě i s vidinou osobního profitu. Nejvýznamnější iniciativou japonské diplomacie v regionu byla v textu několikrát zmíněná Fukudova doktrína, která tvoří osu japonské diplomacie v zemích ASEAN dodnes.

Její základní premisa, tedy uznání ASEAN jako životaschopné organizace je demonstrací, že Japonsko přistupuje k zemím v tomto prostoru v podstatě jednotně a chápe jihovýchodní Asii jako komplexní a svébytný region, kde Indonésie hraje v ohledu na svou velikost, populaci i důležitost pro mezinárodní námořní obchod, velice důležité místo.

Poslední části této práce jsou věnovány posledním zhruba třiceti letům, kdy je z hlediska regionální politiky pro japonsko-indonéské vztahy nejdůležitější vzestup Číny jako ekonomické i politické supervelmoci. Spolu s pádem silně anti-komunistické a potažmo protičínské administrativy Suharta se čínský vliv v Indonésii postupně zvyšuje, i když ten japonský se zdá být větší, a to především kvůli stabilní tradici japonských investic do Indonésie a obavě Indonésanů z vojenské prezenze Číny v jihočínském moři. V této části práci je také uvedena celá řada projektů japonsko-indonéské spolupráce v současnosti. Především je kladen důraz na projekt první indonéské dráhy pro rychlovlaky na Jávě, který velice dobře ilustruje dnešní japonsko-čínský zápas o ekonomický a potažmo politický vliv v Indonésii. Zdá se, že právě tento zápas o vliv bude spolu s ještě větší kooperací jednotlivých zemí ASEAN mezi sebou pro region určující i v budoucnu. Tím, že přes velkou iniciativu japonských firem získala takto velkou zakázku čínská firma se ukazuje prorůstající vliv ČLR v Indonésii.

Odhlédneme-li od vysoké politiky a byznysu je Japonsko, díky své jedinečné kultuře a pracovním možnostem, pro mnoho mladých Indonésanů přitažlivou zemí. V odvětvích jako je zdravotnictví nebo průmyslová výroba dnes v Japonsku pracuje desetitisíce Indonésanů a je více než pravděpodobné, že s tím, jak se vyvíjí populační křivka v Japonsku, bude po nich ve velmi blízké době stále větší a větší poptávka. Na konci této práce je ještě věnována část zajímavému aspektu mezinárodních vztahů, a to sice cestovnímu ruchu. Z důvodu výše popsaných je dnes mezi střední třídou v Indonésii Japonsko populární cestovní destinace, a naopak Indonésie je pro Japonce díky velmi relativně velmi nízkých cenám poměrně populárním letoviskem, přičemž Japonci létají do Indonésie hlavně na Bali.

Celkově tedy hodnotím japonsko-indonéské mezinárodní vztahy po druhé světové válce jako cestu dlouhého získávání ztracené důvěry. Tyto dvě země jsou v asijské mezinárodní politice přirozenými partnery a jejich ekonomická spolupráce skýtá do budoucna mnohé výzvy.

Resumé

This Bachelor thesis examines Japan-Indonesia foreign bilateral relations since the end of the Second World War and it mainly focused on the Japanese international politics towards South East Asia and reestablishing Japan as political and economical power in the region. It is also explained how geopolitics of the Cold war era and afterwards influenced these bilateral relations. Indonesian post-war foreign policy is explained by dividing to Sukarno and Suharto era.

Keywords: international relations, Japan-Indonesia relations, Fukuda doctrine, Sukarno, Suharto, geopolitics in Asia

Seznam použitých zdrojů

- 1) ANWAR, Dewi Fortuna. Indonesia's Relations with China and Japan: Images, Perception and Realities. Contemporary Southeast Asia [online]. Singapore, 12(3) [cit. 2018-04-02]. DOI: Anwar, D. (1990). Indonesia's Relations with China and Japan: Images, Perception and Realities. Contemporary Southeast Asia, 12(3), s. 225-246. s. 225. ISSN 0129. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/42707626?read-now=1&refreqid=excelsior%3A1521013c026518c780de3303d15cd864#page_scan_tab_contents
- 2) BROWN, Colin. A short history of Indonesia: the unlikely nation?. Crows Nest, N.S.W., 2003. ISBN 18-650-8838-2.
- 3) DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. Dějiny Indonésie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny států. ISBN 80-710-6457-2. Brown, C. (2004).
- 4) ELSON, R.E. Suharto: a Political Biography. Cambridge: Cambridge Univ Press, 2008. ISBN 0521616573.
- 5) HOOK, Glenn D., Julie GILSON, Christopher W. HUGHES a Hugo DOBSON. Japan's international relations. 3. ed. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2011. ISBN 04-155-8743-3.
- 6) HORTON, William Bradley a Didi KWARTANADA, FREDERICK, William H., ed. The encyclopedia of Indonesia in the Pacific War. Leiden: Brill, 2010. ISBN 90-041-6866-4. Malley, M. (1989). Soedjono Hoemardani and Indonesian-Japanese Relations 1966-1974. Indonesia,
- 7) Japan-bound Statistics – Tourism Statistics. JTB Tourism research and consulting company [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.tourism.jp/en/tourism-database/stats/inbound/#annual>
- 8) JOHN W. DOWER. War without mercy: race and power in the Pacific war. New York: Pantheon Books, 1986. ISBN 00-754-1652-2.
- 9) KRAUSS, Ellis S. a T. J. PEMPEL. Beyond bilateralism: U.S.-Japan relations in the new Asia-Pacific. Stanford, Cal.: Stanford University Press, 2004. ISBN 08-047-4910-8. s. 146. Yahuda, M. (2011). International Politics of the Asia Pacific. Routledge.

- 10) LAM, Peng Er, *Japan's Peace-Building Diplomacy in Asia: Seeking a More Active Political Role*, Londýn: Routledge, 2011. ISBN: 9780415586900 0415586909
- 11) LAM, Peng Er, *Japan's relations with Southeast Asia: The Fukuda doctrine and beyond*. New York: Routledge, 2012. ISBN 04-158-0966-5.
- 12) MYDONS, Seth. Jakarta Journal; Weighty Past Pins the Wings of a Social Butterfly. The New York Times [online]. 17.2.1998 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1998/02/17/world/jakarta-journal-weighty-past-pins-the-wings-of-a-social-butterfly.html>
- 13) PARLINA, Ina a Haeril HALIM. Indonesia, Japan relations at crossroads. The Jakarta Post [online]. 2018 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.thejakartapost.com/news/2016/05/27/indonesia-japan-relations-at-crossroads.html>.
- 14) REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. Dějiny Japonska. Vyd. 2., dopl. Přeložil David LABUS, přeložil Jan SÝKORA. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 476 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-513-5. s. 246.
- 15) SUDO□, Sueo. The international relations of Japan and South East Asia: Forging a new regionalism. New York: Routledge, 2002. ISBN 04-152-5581-3
- 16) The World Factbook. Central Intelligence [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html>
- 17) TO□GO□, Kazuhiko. Japan's foreign policy, 1945-2009: the quest for a proactive policy. 3rd extended ed. Boston: Brill, 2010. ISBN 90-041-8501-1.
- 18) WAYAN, Juniarta. Japanese, Balinese artists celebrate friendship. The Jakarta Post [online]. 1. 2. 2018 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.thejakartapost.com/life/2018/02/01/japanese-balinese-artists-celebrate-friendship.html>
- 19) 'Wonderful Indonesia' Tourism Promotion at Tokyo's Shibuya Crossing. The Jakarta Globe [online]. 2017 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: Dostupné z: <http://jakartaglobe.id/features/indonesia-looks-japans-example-boost-tourism-minister>
- 20) YAHUDA, Michael B. The international politics of the Asia-Pacific. 3rd and rev. ed. New York: Routledge, 2011. ISBN 04-154-7480-9.